

kennis en aanpak van
sociale vraagstukken

Werkprogramma 2024 - 2025

Movisie

September 2023

September 2023

© Movisie

kennis en aanpak van
sociale vraagstukken

INHOUDSOPGAVE

Inleiding	4
1 De publieke taak van Movisie	7
Kennis van en voor iedereen	7
Programma's en kennisfundament	7
Activerende communicatie over kennis	8
Duurzame impact	8
2 De programma's van Movisie	10
2.1 Programma Passende ondersteuning	11
Project: Aan de slag conform wat werkt bij toegang tot en uitvoering van passende ondersteuning in de praktijk	12
Project: Voorbij de vrijblijvendheid van domeinoverstijgend samenwerken	13
Project: Passende ondersteuning in de wijk, samen met de sociale basis	14
2.2 Programma Sociale Basis	15
Project: Nieuw narratief voor het sociaal domein	16
Project: Stimuleren betekenisvol contact	17
Project: Bewoners en invloed	18
Project: Inclusieve samenleving	18
2.3 Programma Sociale stabiliteit	20
Project: Grip op polariserend en grensoverschrijdend gedrag	21
Project: Grensoverschrijdend gedrag online (#noGogo)	22
2.4 Programma: Bestaanszekerheid en waardevol werken	24
Project: Op weg naar een zeker bestaan en waardevol werken	26
2.5 Programma Effectiviteit en vakmanschap	28
Project: Effectief werken	30
Project: Vakkundig werken	30
Project: Met ervaringskennis werken	31
3 Kennisinfrastructuur Sociaal Domein - doorlopende activiteiten	33
A Kennisfundament	33
B Online en offline kennisplatforms	35
C Debatten en visievorming	35
D Ondersteuning van de Werkplaatsen Sociaal Domein	35
E Versterking samenwerking landelijke kennisinfrastructuur en gemeenten	36
Bijlage 1 - Activiteiten die raken aan het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA)	37
Bijlage 2 - Financieel overzicht programma's en projecten	39
Bijlage 3 - Overzicht themadossiers	40

INLEIDING

Nederland is een welvarend land, waar de meeste mensen gelukkig zijn en zich goed kunnen redden. Dat geldt echter niet voor iedereen. Bestaanszekerheid staat voor een toenemend aantal Nederlanders onder druk. Dit leidt tot een toename van zorg- en sociale problemen. Zo'n 2,5 miljoen volwassenen in Nederland hebben moeite met lezen, schrijven, rekenen of digitale vaardigheden. Naar schatting heeft ongeveer een derde van de volwassenen die zelfstandig woont een lichamelijke beperking, psychische beperking of geheugenklachten. Er zijn allerlei redenen waarom mensen in een kwetsbare positie kunnen verkeren, soms door een opeenstapeling van oorzaken. Sterker nog: kwetsbaarheid kan iedereen overkomen. Het is niet altijd te voorkomen of te verminderen. Wel kunnen de gevolgen van die kwetsbaarheid soms worden verzacht. Dat is niet eenvoudig, maar wel wat ons drijft. Met mensen in een kwetsbare positie en de mensen om hen heen proberen wij te ontdekken wat in de praktijk aantoonbaar het beste werkt om de negatieve gevolgen van kwetsbaarheid te verminderen of te voorkomen.

Voor een positieve verandering

Movisie is hét landelijk kennisinstituut voor een samenhangende aanpak van sociale vraagstukken. Samen met de praktijk ontwikkelen we kennis over wat echt goed werkt en passen we die kennis toe. Wij zijn alleen tevreden, als we een duurzame positieve verandering voor mensen in een kwetsbare positie realiseren.

Met deze missie zijn wij in 2021 aan de slag gegaan met de uitvoering van onze meerjarenstrategie 2021-2025, met als titel "Veerkragtige burgers en hun verbanden". In deze meerjarenstrategie, die in nauwe samenwerking met onze stakeholders, waaronder het ministerie van VWS, de VNG, de G40, onze Associate members (gemeentelijke professionals, sociaal professionals en ervaringsdeskundigen), organisaties van actieve burgers, kennisinstellingen, collega kennisinstututen, beroepsorganisaties en diverse maatschappelijke partners tot stand is gekomen, kozen we ervoor om kennis en effectieve aanpakken in te zetten ten behoeve van onze gemeenschappelijke droom:

- een samenleving waarin iedereen zich erkend en thuis voelt;
- een samenleving waarin mensen kunnen floreren in sociale en maatschappelijke verbanden;
- een samenleving waarin mensen invloed ervaren op de diverse politieke en maatschappelijke keuzes die een grote impact hebben op hun persoonlijk leven;
- een samenleving waarin mensen in een kwetsbare positie ondersteuning krijgen, die is afgestemd op wat zij zelf van betekenis vinden;
- een samenleving waarin mensen bestaanszekerheid hebben en op een voor hen waardevolle manier kunnen participeren naar vermogen.
- een samenleving waarin vakmanschap gewaardeerd en gefaciliteerd wordt.

Movisie werkt aan deze gemeenschappelijke droom in onderling samenhangende, meerjarige programma's. Kennis van gender- en cultuurspecifieke aanpakken, veranderkundige kennis en ervaringskennis worden naast praktijkkennis en wetenschappelijke kennis door Movisie ingezet bij de aanpak van vraagstukken. Door samen met de praktijk op te trekken zijn we steeds deskundiger in hoe we kennis benutten en hoe we met elkaar innoveren.

Wij begonnen onze meerjarenstrategie met de tekst: "De toegang tot de woningmarkt, de arbeidsmarkt en de noodzakelijke (gemeentelijke) voorzieningen is voor veel mensen complex geworden. Zij worden van het kastje naar de muur gestuurd in een gek makende bureaucratie. Als we verandering willen, dan zullen we niet eerst en vooral moeten sleutelen aan de burger, maar aan de ontoegankelijkheid van het systeem".

We zijn nu twee jaar verder en we constateren dat veel goede initiatieven vanuit lokale gemeenschappen worden ontplooid, waarbij sprake is van zeggenschap van inwoners en sociale inclusie van gemarginaliseerde groepen (bijvoorbeeld mensen met lage inkomens, laaggeletterden, mensen met fysieke of psychische beperkingen, ouderen, mensen met een migratieachtergrond en LHBTIQ+ personen). We hebben die initiatieven in beeld gebracht en we hebben kennis over wat daarbij werkzame mechanismes zijn vertaald naar bruikbare handvatten voor de praktijk.

We constateren echter ook dat veel van deze initiatieven door de (lokale) overheden, ondanks de goede wil die er vaak wel is, eerder worden gefrustreerd dan opgeschaald. Het is noodzakelijk, maar ook ingewikkeld, om over de eigen manier van organiseren heen te kijken. Om dat te veranderen is niet alleen inhoudelijke kennis nodig van wat werkt, maar ook verbeeldingskracht en gedeelde kennis over helpende veranderstrategieën.

De komende twee jaar zullen we onze kennis vaker rechtstreeks gaan verbinden met de uitvoeringspraktijk, meer 'streetwise' dus, altijd samen met de professionals, (intermediaire) organisaties en ervaringsdeskundigen die op het niveau van de uitvoering werkzaam zijn. Wij willen én kunnen als kennispartner op het lokale niveau actief bijdragen aan het vorm geven van de benodigde verandering, om vandaaruit op regionaal- en nationaal niveau collectief te kunnen leren.

Meerjarig werkprogramma

De sociale vraagstukken waar Movisie zich mee bezig houdt zijn complex en vergen een lange adem. Een éénjarig werkprogramma, zoals we dat voorheen opstelden, zorgt voor een kunstmatige afbakening die geen recht doet aan de werkelijkheid. In overleg met de bovengenoemde stakeholders kiezen we er daarom voor een werkprogramma voor twee jaar op te stellen, met meerjarige projecten die gericht zijn op het realiseren van maximale impact. Dit werkprogramma betreft dan ook de jaren 2024 en 2025 en sluit hiermee aan op onze meerjarenstrategie die loopt tot en met 2025.

Inhoudelijke prioriteiten

De huidige vijf programma's vormen ook in 2024 en 2025 de basis van waaruit we werken. Ze bakenen ons werk af en geven focus. Met de uitvoering van de programma's sluiten we aan bij de ambities van onze stakeholders en bouwen we voort op de vraagstukken waaraan we de afgelopen jaren binnen deze programma's hebben gewerkt.

- Passende ondersteuning
- Sociale basis
- Sociale stabiliteit
- Bestaanszekerheid en waardevol werken
- Effectiviteit en vakmanschap

In hoofdstuk twee worden per programma de inhoudelijke prioriteiten benoemd. Tegelijkertijd zien we dat vanuit het perspectief van de samenleving en vanuit het perspectief van mensen in een kwetsbare positie ook tussen de programma's veel synergie kan worden gevonden. Programma-doorsnijdend leggen we voor de komende twee jaar de volgende accenten, die we ook terugzien in de opgave van het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA (zie bijlage 1):

Naar een sociale benadering van zorg

De krapte in de zorg en de toenemende stijging van het aantal mensen dat zorgafhankelijk wordt vraagt om een wat wij 'sociale benadering van zorg' noemen. De afgelopen jaren hebben we, in lijn met onze meerjarenstrategie, op verschillende manieren bijgedragen aan de verbinding tussen zorg en welzijn. Samenwerkingen op het gebied van ouderenzorg (werkplaatsen sociaal domein, Ouder Worden 2040), de palliatieve zorg (samen met Agora) en de zorg voor mensen met dementie (samen met Vilans) grepen we

aan om dat wat voor mensen in het dagelijks leven belangrijk is te verbinden met zorg. Het belang van deze beweging werd benadrukt in een expertmeeting die wij in 2023 organiseerden over 'Leven met zorg' en zien we terug in de nieuwe strategie van het ministerie van VWS en de inzet van programma's en akkoorden zoals Wonen, Ondersteuning en Zorg voor Ouderen (WOZO), het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) en het Integraal Zorgakkoord (IZA).

We constateren echter dat de benodigde transformatie in dit tempo te traag en te gefragmenteerd verloopt. Hoewel alle betrokkenen de noodzaak van een beweging naar een sociale benadering van zorg erkennen en dit ook in de genoemde akkoorden is vastgelegd komt dit niet vanzelf tot stand. Iedere doelgroep lijkt momenteel een eigen 'sociale benadering' nodig te hebben. Er wordt regie op het proces gemist. Om daar verandering in te brengen is een langjarige, intensieve en domein overstijgende aanpak nodig, waarbij op wijk- en buurniveau (burgerinitiatieven, professionals in de eerste lijn, en sociaal werkers, sociale ondernemers en maatschappelijke- en religieuze organisaties) meetbaar impact wordt gerealiseerd achter de voordeur van het groeiend aantal thuiswonende mensen dat door ouderdom of anderszins te maken krijgt met blijvende fysieke of psychische beperkingen. Movisie wil zich daar de komende jaren sterk voor maken.

Van individu naar collectief

Onze tweede inhoudelijke prioriteit sluit aan op de beweging van zorg naar welzijn: namelijk de beweging naar een passend collectief aanbod voor mensen in een kwetsbare situatie. Nog te vaak is individuele ondersteuning leidend. Soms is dat nodig, maar in veel situaties ervaren mensen ook ondersteuning bij een voorziening met anderen, bijvoorbeeld met lotgenoten. Meer in verbinding met de sociale basis om meer ondersteuning in de buurt (collectief) te faciliteren of daarop aan te sluiten (zie: Kamerbrief hoofdlijnen toekomst Wmo van Van Ooijen, 2022) is essentieel om doelen uit de eerder genoemde programma's en akkoorden (GALA, IZA, WOZO) waar te kunnen maken. Door het toenemend aantal ouderen, het streven naar langer thuis wonen en de tekorten in de zorg wordt steeds meer gevraagd van naasten als mantelzorgers en van voorzieningen in de buurt. De mogelijkheden van (laagdrempelige) collectieve voorzieningen voor mensen in een kwetsbare positie vragen om meer verbinding tussen passende zorg en ondersteuning én datgene wat mensen in buurten voor elkaar kunnen en willen betekenen.

Flexibiliteit

Wij realiseren ons dat het kabinet sinds juli 2023 demissionair is en dat er in 2024 door een nieuw kabinet andere accenten gelegd zullen worden. Om die reden bouwen wij in de projecten in dit werkprogramma de nodige flexibiliteit in. Tegelijkertijd verwachten wij geen grote verschuivingen waar het gaat om de grote vraagstukken van deze tijd, waarvoor wij ons vanuit onze kennisrol inzetten.

Wat leest u in dit werkprogramma

Dit werkprogramma start met hoe wij vormgeven aan onze publieke taak als kennisinstituut. Vervolgens leest u hoe we in de vijf programma's uitvoering geven aan onze meerjarenstrategie waarbij we in onze projecten voor de jaren 2024 en 2025 focus aanbrengen op basis van de actualiteit. We sluiten af met een nadere uitwerking van onze activiteiten die we structureel doen en die behoren bij onze functie van kennisinstituut.

We wensen u veel leesplezier.

1 DE PUBLIEKE TAAK VAN MOVISIE

Kennis van en voor iedereen

Kenmerkend bij de aanpak van sociale vraagstukken - zoals het realiseren van een inclusieve, innovatieve en veilige samenleving - is dat ze gepaard gaan met grote onzekerheden. De definiëring van het probleem is veelal complex en deel van het probleem zelf. De urgentie om kennis domein overstijgend, in aansluiting op de leefwereld van mensen, toegankelijk en bruikbaar te maken is prangend. En er is vaak onvoldoende of te weinig eenduidige kennis over de beste aanpak beschikbaar.

Voor het oplossen van dit soort complexe vraagstukken en om innovatie en verbetering vorm te geven is het nodig om kennis, ervaring en expertise van deelnemers uit verschillende organisaties met elkaar te combineren in een collectief leerproces.

Met de instellingssubsidie van het ministerie van VWS vervult Movisie een taak van publieke waarde. Movisie ziet er dan ook op toe dat de activiteiten die zij vanuit de instellingssubsidie uitvoert, de mededinging niet kunnen versturen. Movisie verzamelt, verrijkt, valideert en verspreidt bestaande kennis op zodanige wijze dat deze voor *alle* geïnteresseerde partijen gratis beschikbaar is. Bij bijeenkomsten en in lerende praktijken bijvoorbeeld brengt Movisie partijen samen, verzamelt zij kennis en deelt zij algemene kennis. Vanuit de instellingssubsidie wordt nooit advies op maat gegeven en voert Movisie geen implementatietrajecten uit. Voor zover Movisie dat al doet, is dat altijd bij activiteiten die anders worden gefinancierd. Ook organiseert Movisie geen congressen of workshops waarvoor reeds een markt bestaat.

Programma's en kennisfundament

Wij maken in dit werkprogramma onderscheid tussen activiteiten die altijd nodig zullen zijn voor een goed functionerende kennisinfrastructuur (ons kennisfundament) en tijdelijke (meerjarige) projecten die onderdeel uitmaken van onze meerjarige inhoudelijke programma's.

De programma's van Movisie zijn opgesteld in samenwerking met onze stakeholders. Met hen en anderen in praktijk en beleid, zijn we op zoek naar kennis die werkt om vraagstukken op te lossen. De programma's zijn meerjarig en dragen bij aan de uitvoering van onze meerjarenstrategie 2021-2025. De programma's lopen inmiddels een aantal jaren. Tot en met 2025 ligt de nadruk op verdere onderbouwing van de opgebouwde kennis ten behoeve van de praktijk én de benutting van deze kennis. De kennis die voortkomt uit de projecten in deze programma's borgen we in het kennisfundament waaraan we structureel bouwen.

Het zorgdragen voor borging, onderhoud en actualisering van onze kennis en het toegankelijk maken van die kennis voor al onze stakeholders is een doorlopende activiteit van al onze kenniswerkers. Wij willen dat onze stakeholders dankzij het bij Movisie beschikbare kennisfundament altijd over de meest actuele kennis kunnen beschikken bij de aanpak van sociale vraagstukken (zie voor de onderwerpen bijlage 3). Deze activiteit wordt daarom niet meer als apart project in het werkprogramma opgenomen. Ook de professionalisering in het sociaal domein heeft onze aandacht. Zo onderhouden we de [databank effectieve sociale interventies](#), waarbij we eigenaren stimuleren en faciliteren hun interventies toegankelijk te maken voor collega professionals.

Continue zijn we op zoek werkzame principes bij het aanpakken van vraagstukken uit het ons werkveld. Onze kennis is daarbij gratis te gebruiken voor eenieder. Ook activiteiten om de kennis te delen zijn altijd gratis toegankelijk voor eenieder.

Activerende communicatie over kennis

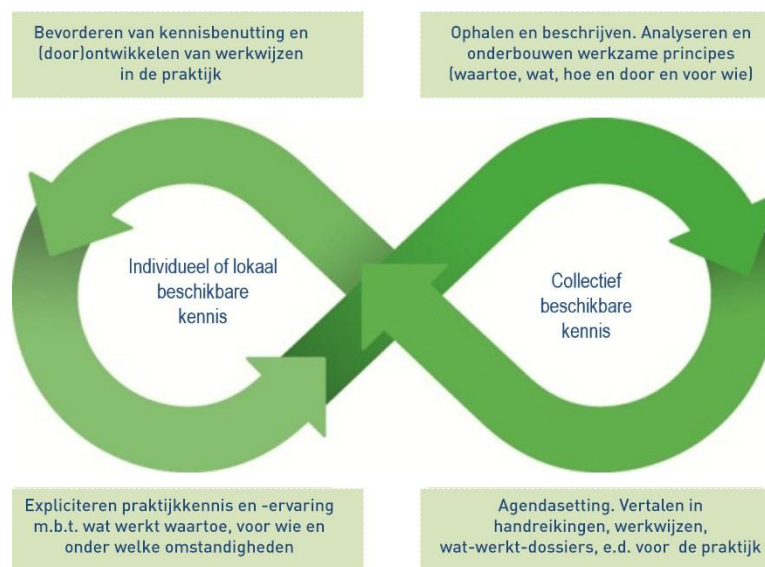
De unieke rol van Movisie is die van katalysator: het versnellen van leerprocessen. Hoe meer Movisie meedoet en leert, hoe groter en scherper het kennisfundament wordt. Daar profiteert iedereen van. We streven naar een zo groot mogelijk bereik met ons werk. We juichen ieders bijdrage toe die leidt tot blijvende verbeteringen voor mensen in een kwetsbare positie. Afvlakking van de leercurve is voor ons het moment om het over te laten aan anderen.

Onze communicatiestrategie en -aanpak draagt eraan bij dat zoveel mogelijk mensen gebruik kunnen maken van onze kennis. Door te kiezen voor de beste vorm waarin de kennis wordt aangeboden, die aansluit bij de behoeften van de doelgroep en deze te verspreiden via kanalen die de doelgroep bereiken, optimaliseren we de kennisbenutting en daarmee de impact die we beogen.

Duurzame impact

De kennislemniscaat is voor Movisie een referentiekader en inspiratiebron voor de wijze waarop wij met kennis omgaan. Het vat onze manier van werken samen en maakt vooral duidelijk dat het om een doorlopend proces gaat. Het gaat ons niet om de losse activiteiten, maar om de beweging, de opeenvolging van de stappen en het collectieve leren. Onze kerntaak is deze lemniscaat op alle onderdelen te helpen functioneren en kennis te laten stromen. Met als doel de kwaliteit en effectiviteit van zorg en ondersteuning te verbeteren en daarmee bij te dragen aan het oplossen van maatschappelijke vraagstukken.

Leren vindt vooral in de praktijk plaats. We willen bevorderen dat er geleerd wordt van lokale praktijken en dat in die praktijken wordt voortgebouwd op wat er al aan kennis voorhanden is. Zo brengt de praktijk ook weer kennis voort. Door ervaring, reflectie en onderzoek ontstaan nieuwe inzichten en wordt onbewust opgedane kennis expliciet gemaakt. Het is nuttig om het resultaat van deze kennisproductie vast te leggen en overdraagbaar te maken. Zo kunnen ook anderen daar hun voordeel mee doen en kunnen leerprocessen versnellen.

We ontlene onze autoriteit aan ons kennisfundament over sociale thema's en over hoe je gezamenlijk het beste kunt leren. We zijn bij veel projecten en vooruitstrevende initiatieven betrokken en hebben daarmee overzicht over de laatste stand van zaken in Nederland. We zijn inhoudelijk onafhankelijk. We laten ons leiden door noties van kwaliteit, validiteit en effectiviteit. Door de kennis die we in de praktijk opdoen zien we ook welke zaken onderbelicht blijven. Movisie heeft daarmee ook een signalerende en agenderende rol.

2 DE PROGRAMMA'S VAN MOVISIE

Op verzoek van onze samenwerkingspartners schrijven wij sinds 1 januari 2019 het werkprogramma meer op hoofdlijnen, waardoor overzichtelijker wordt waar Movisie zich meerjarig mee bezig houdt en welke prioriteiten daarbinnen jaarlijks worden gelegd.

Dit jaar hebben we ook aangegeven wat we op programmaniveau de afgelopen jaren hebben gerealiseerd en wat dat betekent voor de focus voor de komende twee jaren om zo optimaal bij te dragen aan de beoogde impact van de programma's. De projecten staan dan ook beschreven voor de looptijd van twee jaar, met een nadere uitwerken van activiteiten en (tussentijdse) resultaten voor 2024.

De in dit werkprogramma genoemde projecten en activiteiten worden gefinancierd vanuit de instellingssubsidie van VWS. Van al die projecten is een uitgewerkt projectplan beschikbaar, dat in samenwerking met VWS en de betrokken partners tot stand is gekomen en desgewenst tussentijds ook nog nader kan worden aangescherpt. De (tussentijdse) resultaten van deze projecten en activiteiten zoals handreikingen, tools en instrumenten bieden we altijd om niet aan iedereen aan.

De projecten die anders gefinancierd worden dragen ook bij aan de beoogde impact van het programma.

2.1 PROGRAMMA PASSENDE ONDERSTEUNING¹

Passende ondersteuning is belangrijk voor die mensen die door omstandigheden niet vanzelfsprekend en volledig op eigen kracht hun leven vorm kunnen geven. Bijvoorbeeld doordat zij te maken hebben met fysieke, psychische, verstandelijke, gezondheidsbeperkingen en/of sociale (veiligheids)problematiek. In het bijzonder beschikken mensen, waarbij sprake is van meervoudige en/of complexe problemen, vaker over relatief weinig hulpbronnen (inkomsten, sociaal netwerk, vaardigheden, diploma's) en kunnen daardoor niet goed meedoen in de samenleving. Zij hebben ondersteuning nodig om in een veilige thuisomgeving te wonen en naar vermogen en in aansluiting op de eigen wensen te participeren en het leven in te richten. De complexiteit van het werk van professionals die (de toegang tot) deze ondersteuning moeten bieden neemt toe door verschillende ontwikkelingen.

Meer aandacht voor de ondersteuning van mensen met complexe problemen

Het Sociaal en Cultureel Planbureau roept naar aanleiding van haar recente onderzoek 'Zicht op zorgen' (2023) gemeentebesturen op om meer aandacht te hebben voor de ondersteuning van mensen met een stapeling van problemen. Zij adviseren gemeentebesturen om in te zetten op persoonlijke en economische hulpbronnen, zoals inkomen en veerkracht; laagdrempelige toegang en betere informatievoorziening; en domein overstijgend werken door gemeente, rijk en uitvoerenden.

Uitbreiding takenpakket

De Toekomstagenda Gehandicaptenzorg, Hervormingsagenda Jeugd, Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming en het door de VNG nog op te stellen convenant 'Stevige lokale teams' brengen allerlei veranderingen met zich mee en betekenen een uitbreiding van het takenpakket van de sociaal professionals (in de wijkteams) en voor de gemeentelijke toegang tot het sociaal domein. De ambities waar het sociaal domein mee te maken krijgt zijn groot. Jongeren met zware en complexe problemen moeten sneller geholpen worden, er moet levensbrede en levenslange ondersteuning voor mensen met een beperking komen en worden samengewerkt met het Regionaal Veiligheidsteam om onveiligheid in huiselijke kring en sociale verbanden tegen te gaan.

Beweging van zorg naar sociaal domein en van individueel naar collectief

Van wijkteams wordt verwacht dat zij nog meer in verbinding zijn met de sociale basis om meer ondersteuning in de buurt (collectief) te faciliteren of daarop aan te sluiten (zie: Kamerbrief hoofdlijnen toekomst Wmo van Van Ooijen, 2022). De rijksoverheid investeert in een reeks programma's en akkoorden zoals het programma Wonen, Ondersteuning en Zorg voor Ouderen (WOZO), het Integraal Zorgakkoord (IZA), het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) om de beweging van zorg naar welzijn (in de sociale basis) te bespoedigen.

Realisatie 2021-2023

We hebben de afgelopen jaren beter zicht gekregen op werkzame elementen bij integraal werken en informele zorg. We weten beter wat helpend en belemmerd is voor wijkteams en het doorontwikkelen van individueel aanbod naar collectieve voorzieningen. Hoe de toegangsfunctie van gemeenten verbeterd kan worden en hoe effectief en adequaat hulp geboden kan worden om de geweldsdynamiek binnen een gezin of afhankelijkheidsrelatie te doorbreken. We hebben meer zicht gekregen op de diversiteit van eenzaamheidsproblematiek onder verschillende groepen en wat dit vraagt van beleid en interventies. We

¹ In de verdere uitwerking, de concretisering en de uitvoering van de hieronder merendeels globaal beschreven projecten en activiteiten ziet Movisie er nauwgezet op toe dat haar activiteiten de mededinging niet kunnen verstoren, zoals beschreven aan het begin van hoofdstuk 1 van dit Werkprogramma, onder 'Kennis van en voor iedereen'. De enige uitzondering hierop is het Tijdschrift Sociale Vraagstukken, dat als onderdeel van het Platform Sociale Vraagstukken (project Debatten en Visievorming, pagina 35) wordt uitgebracht.

weten beter tot passende oplossingen te komen die aansluiten bij noden en wensen van diverse doelgroepen, in het bijzonder van mensen met een licht verstandelijke beperking (LVB), mensen met een psychische kwetsbaarheid, mensen met meervoudige problematiek, mantelzorgers, mensen met beperkingen door ouderdom dan wel door een chronische ziekte of handicap en van slachtoffers en plegers van geweld in afhankelijkheidsrelaties.

Focus en prioriteiten 2024-2025

Wat is er nodig aan kennis en kunde zodat sociaal professionals kunnen doen wat nodig is? Wat vraagt dit van samenwerking tussen professionals, tussen organisaties, tussen gemeentelijke afdelingen en met vrijwilligers, inwoners en hun naasten op lokaal niveau? Welke samenwerking is nodig op regionaal niveau (regionaal veiligheidsteam, zorgverzekeraars) en tussen verschillende domeinen? En hoe kan samenwerking worden versterkt?

Mensen die niet gezond of ongeneeslijk ziek zijn en mensen met gestapelde problemen (denk aan armoede, huiselijk geweld, ontbreken van een sociaal netwerk) vallen nog te vaak tussen wal en schip. We weten uit onderzoek al veel over hoe de sociaal professional deze mensen beter kan ondersteunen, zijn werk beter kan uitvoeren en wat daarbij helpend en belemmerend is vanuit de organisatie, bestuur en beleid. Het vraagstuk zit vooral in het toepassen van deze kennis in de praktijk en het anticiperen op de uitbreiding van het takenpakket vanuit de landelijke hervormingen met aandacht voor (on)veiligheid, levenslange en levensbrede ondersteuning. Niettemin kan in de komende jaren blijken, in aansluiting op GALA, WOZO en IZA ambities en de toenemende vraag die daarmee ongetwijfeld bij de sociale basis ontstaat, dat er zich nieuwe kennisvragen aandienen. Ook deze zullen dan op de agenda van dit programma komen.

Om mensen in een kwetsbare positie passende ondersteuning te bieden is inzet nodig op domein overstijgend werken in het brede sociaal domein, dus met participatie, met onderwijs, zorg en veiligheid, ruimtelijke ordening. Door organisatorische en financiële knelpunten en verkokerde regelgeving blijft dit een uitdaging. We gaan onderzoeken hoe we de domeinen met elkaar kunnen verbinden en wat ervoor nodig is om het te doen slagen.

Om de beweging van individuele ondersteuning naar meer ondersteuning in de buurt (collectief) te faciliteren of daarop aan te sluiten, is kennis nodig over hoe het collectief en preventief werken gestimuleerd kan worden en wat daarbij werkt. Maar er is ook kennis nodig over wanneer en hoe collectieve activiteiten passend zijn en aansluiten bij de behoeften, wensen en mogelijkheden van mensen.

Project: Aan de slag conform wat werkt bij toegang tot en uitvoering van passende ondersteuning in de praktijk

Doel 2024-2025

Mensen met een (meervoudige) ondersteuningsvraag en hun huishoudens ervaren dat de ondersteuning en zorg toegankelijk, tijdig en samenhangend is en aansluit bij hun wensen, behoeften en mogelijkheden. Ze ervaren veiligheid, zowel in huiselijke kring als in sociale verbanden. Het doel van dit project is het expliciet maken en het toepassen van kennis over wat werkt bij het organiseren van de toegang tot ondersteuning en het aanbieden van integrale ondersteuning en zorg vanuit het sociaal domein. Dit doen we onder andere in lokale praktijken met professionals. Een neven doel is zicht te krijgen op nog onbeantwoorde kennisvragen.

Resultaten 2024

- Betrokkenen bij het project geven aan dat zij beter toegerust en geïnspireerd zijn om werkzame elementen bij integraal werken toe te passen bij de invulling van de toegangsfunctie (laagdrempelige

toegang en betere informatievoorziening) en bij de toeleiding naar en uitvoering van ondersteuning en zorg.

- De beschikbare materialen, lerende praktijken en leernetwerken zijn zo vormgegeven en ingevuld dat zij de doelgroep beter toerusten met toepasbare kennis.

Activiteiten 2024

Er is in de afgelopen jaren veel kennis opgedaan over verbeteringen in de toegang tot ondersteuning en zorg in het sociaal domein en wat werkt bij een integrale aanpak van meervoudige en/of complexe problematiek. Die kennis – om te doen wat nodig is – willen we beter ontsluiten, laten landen en verder doorontwikkelen met de praktijk en daar weer lering uit trekken. We werken met praktijken aan het expliciet maken van hun aanpak en werkwijze in relatie tot wat we weten over werkzame elementen vanuit ervaringskennis, praktijkkennis en wetenschappelijke kennis. We brengen in kaart waar en waarom het schuurt en waar en waarom het goed gaat. Hoe je dit doet leggen we vast in kennisproducten (of door het updaten van bestaande producten), om van daaruit ook andere praktijken mee te nemen in een beweging en in te zetten op brede benutting van de opgedane kennis en ervaring. We trekken daarbij op met de Associatie Wijkteams, het platform sociaal domein van de VNG en de Werkplaatsen Sociaal Domein.

Project: Voorbij de vrijblijvendheid van domeinoverstijgend samenwerken

Doel 2024-2025

Mensen in een kwetsbare positie, met gestapelde problematiek, profiteren van de verbindingen tussen domeinen (sociaal, zorg, veilig) en krijgen tijdige, passende en samenhangende ondersteuning en zorg over de beleidsterreinen heen op alle (gewenste) levensgebieden geboden en ervaren een betekenisvol leven. Het doel van dit project is bestuurders, gemeenten, managers, professionals te voorzien van kennis die hen faciliteert bij het realiseren van een opbouwende domein overstijgende samenwerking. We doen dat door bestaande kennis toepasbaar te maken en te verrijken met praktijkervaringen en reflecties van ervaringsdeskundigen.

Resultaten 2024

Bestuurders, gemeenten, managers, professionals:

- zijn zich bewust van de noodzaak om domein overstijgend samen te werken;
- hebben zicht op de elementen die er toe doen in de weerbaarheid van het domein overstijgend samenwerken op inhoud, proces en randvoorwaarden (denk aan financiën, wet- en regelgeving, besluitvorming);
- passen aangereikte kennis toe (wat werkt-, praktijk- en ervaringskennis) bij het maken van plannen en het uitvoeren ervan op tactisch en strategisch niveau, die bijdragen aan het realiseren van soepele domeinoverstijgende samenwerking.

Activiteiten 2024

Goede domeinoverstijgende samenwerking is een van de randvoorwaarden om tot tijdige, passende en samenhangende ondersteuning te komen. Inzet is nodig op verbindingen in het brede sociaal domein dus met participatie, met onderwijs, zorg, veiligheid en ruimtelijke ordening. We richten ons met dit project op het tactische en strategische niveau. Bestuurders, beleidsmakers, regisseurs, netwerk coördinatoren: zij moeten ervoor zorgen dat het stelsel professionals faciliteert. Met dit project willen we met kennis eraan bijdragen dat bestuurders, gemeenten, managers, professionals soepele domein overstijgende samenwerking kunnen realiseren. We doen dat door bestaande kennis te verzamelen, te toetsen en toepasbaar te maken. En vervolgens met deze kennis de praktijk in te gaan. We verrijken de bestaande kennis met lokale kennis, ervaringen van gebruikers en leren samen met hen hoe deze in de praktijk stroomt en bijdraagt aan het versterken van lokale domeinoverstijgende samenwerkingen.

Project: Passende ondersteuning in de wijk, samen met de sociale basis

Doel 2024-2025

Mensen kunnen naar eigen vermogen meedoen en ervaren betekenisvolle contacten en steun binnen sociale netwerken, ook als zij te maken hebben met een kwetsbaarheid. Het doel van dit project is inzicht bieden in wat werkt binnen collectieve activiteiten en bij lokaal collectief werken, zodat beleidsadviseurs bij gemeenten, teamleiders van wijkteams, managers bij welzijnsorganisaties, sociaal werkers, sleutelpersonen en coördinatoren van vrijwilligersorganisaties doordachte keuzes kunnen maken over de inzet van collectieve activiteiten.

Resultaten 2024

- Inzicht in welke groepen met welke problematiek baat kunnen hebben bij deelname aan collectieve activiteiten.
- Kennis over wat randvoorwaarden en werkzame factoren zijn bij verschillende vormen van collectieve activiteiten.
- Beter begrip van wat in de samenwerking met formele en informele partijen nodig is om meer collectief te werken.

Activiteiten 2024

Uit de praktijk komen voorbeelden hoe helpend het kan zijn om sociale verbanden tussen inwoners te versterken en het omzien naar elkaar te bevorderen. Door collectieve activiteiten en voorzieningen in de wijk kunnen mensen naar eigen vermogen meedoen en betekenisvolle contacten en steun van sociale netwerken ervaren. Met dit project willen we minder vanuit 'doelgroepen' denken, maar de verbinding zoeken tussen het individu met een ondersteuningsbehoefte en de context (groep, buurt, wijk). Waarbij het vertrekpunt vanuit Passende Ondersteuning de inwoner (of het huishouden) is. Hoe kan deze inwoner op een laagdrempelige manier in het alledaagse geholpen worden? Niet probleemgestuurd, maar normaliserend en oplossingsgericht door het benutten van de aanwezige talenten, versterken van veerkracht en door te werken aan de gewenste situatie in de toekomst. Hier is meer kennisontwikkeling en beschrijving van wat werkt nodig, zodat collectieve activiteiten op de juiste momenten, voor de juiste groep en op de juiste manier ingezet worden en optimale impact bij de deelnemers bereikt wordt.

We verzamelen beschikbare kennis over randvoorwaarden en werkzame elementen van collectieve activiteiten uit bestaande literatuur, lerende praktijken (samenwerking met een of meerdere Werkplaatsen Sociaal Domein), interventies die opgenomen zijn in de databank (denk aan Sociaal Vitaal, Vangnetwerken, Buurtcirkel) en van ervaringsdeskundigen. De kennis wordt vervolgens ingebracht en verrijkt in leerbijeenkomsten en twee lerende praktijken (samen met het project Stimuleren van betekenisvol contact) en gedeeld op een landelijke bijeenkomst die samen met de twee andere projecten van Passende ondersteuning wordt georganiseerd.

We werken samen met het project Stimuleren van betekenisvol contact van het programma Sociale basis, waar de infrastructurele component centraal staat. Het project richt zich op de vraag hoe activiteiten en collectieve voorzieningen in de sociale basis bijdragen aan sociale inclusie, ook van mensen in een kwetsbare positie.

2.2 PROGRAMMA SOCIALE BASIS²

Met sociale basis bedoelen we het geheel van informele netwerken, burgeractiviteiten en betekenisvolle relaties tussen burgers onderling en tussen burgers, professionals en overheid. Het programma Sociale basis richt zich in het bijzonder op het versterken van het vermogen van de lokale samenleving om maatschappelijke problemen en uitdagingen collectief en vroegtijdig te onderkennen, waar mogelijk te voorkomen en te verzachten.

Er leven beleidsmatig hoge verwachtingen van de preventieve- en ondersteuningskracht van de sociale basis, zo blijkt onder andere uit het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA). In het ideale geval worden uitdagingen van groepen mensen immers zo tijdig mogelijk onderkend en zo dichtbij, licht en kort mogelijk in de eigen woon- en leefomgeving aangepakt. Onder noemers van 'de-institutionalisering', 'vermaatschappelijking van de zorg', 'normalisering', 'de-medicalisering' en 'substitutie' is al decennialang geprobeerd specialistische, zwaardere en kostbare zorg en hulpverlening te verruilen ('te substitueren') voor burgerschaps- en welzijnspraktijken. De urgentie groeit met de dag om substitutie-praktijken te laten slagen. Zo worden we steeds ouder, eisen en verwachten we steeds meer van de zorg, sociaaleconomische gezondheidsverschillen krijgen we niet goed teruggedrongen en het beroep op de jeugdzorg en de basis-ggz blijft toenemen. Het vraagstuk waar we voor staan is in hoeverre we zorgpraktijken kunnen verruilen voor krachtige welzijns- en burgerschapspraktijken. Wat is hier wel en niet mogelijk en onder welke condities? Op dit moment is er binnen gemeenten een discrepantie tussen beleidsdoelstellingen en de mate waarin geïnvesteerd wordt in de sociale basis.

In onze activiteiten komen de verschillende visies van waaruit de sociale basis versterkt kan worden terug. Beiden zijn essentieel voor het realiseren van doelen van GALA en het Integraal Zorg Akkoord (IZA). Ten eerste het versterken van de sociale basis als een doel op zichzelf met een eigen intrinsieke waarde: het draait hier om het gewone dagelijkse leven, om ontmoeting, omzien naar elkaar, oog hebben voor elkaar, zonder beleidsmatig opgedrongen doel of nut. Met ruimte en zeggenschap voor inwoners en professionals. Ten tweede werken we aan het versterken van de sociale basis via een meer institutionele instrumentele insteek: de laagdrempelige collectieve voorzieningen en ondersteuning waar mensen zonder indicatie gebruik van kunnen maken, gericht op één of meerdere uitdagingen uit het leven van mensen in een kwetsbare situatie. Alsook via hulpbronnen en netwerken van relaties waarover iemand beschikt (sociaal kapitaal) om mee te kunnen doen en zelf invloed uit te kunnen oefenen zodat mensen meer speler worden en minder speelbal. Beide visies (meer intrinsiek dan wel instrumenteel) zijn niet scherp te scheiden, noch in praktijken van gemeenten, noch in het programma sociale basis van Movisie. Deze spanning is typisch voor het fenomeen sociale basis.

Realisatie 2021-2023

Movisie heeft de afgelopen jaren scherper zicht gekregen op de actoren, voorzieningen en initiatieven die in de sociale basis een rol vervullen, zo ook op de werkbare mechanismen van 'gemeenschapsversterking' en op interventies die de preventieve waarde van de sociale basis laten zien. Er is meer inzicht in de structurele en systemische belemmeringen die het versterken van de sociale basis frustreren. Onze kennis over hoe de invloed en beslismacht van inwoners versterkt kan worden is toegenomen, vooral over groepen die zich met conventionele zeggenschapsinstrumenten niet laten bereiken. Waar het gaat om sociale inclusie zijn beleidsmedewerkers van gemeenten en professionals beter toegerust met kennis om een samenhangende

² In de verdere uitwerking, de concretisering en de uitvoering van de hieronder merendeels globaal beschreven projecten en activiteiten ziet Movisie er nauwgezet op toe dat haar activiteiten de mededinging niet kunnen verstoren, zoals beschreven aan het begin van hoofdstuk 1 van dit Werkprogramma, onder 'Kennis van en voor iedereen'. De enige uitzondering hierop is het Tijdschrift Sociale Vraagstukken, dat als onderdeel van het Platform Sociale Vraagstukken (project Debatten en Visievorming, pagina 35) wordt uitgebracht.

inclusieve aanpak vorm te geven voor verschillende groepen mensen. We weten wat nodig is voor inclusieve burgerbetrokkenheid en vrijwillige inzet. Voorts is er vooruitgang geboekt bij het versterken van de competenties van gemeenten en sociaal professionals waar het gaat om inclusieve mantelzorgondersteuning, vanuit de behoeften van mantelzorgers. Professionals en beleidsmakers beschikken nu meer dan voorheen over handzame kennis van de verschillende maatschappelijke vraagstukken in het sociaal domein. Deze kennis is o.a. gebundeld in de kennissyntheses sociaal werk, in het bijzonder over alledaagse leven, de stem van de burger en sociale inclusie.³

Focus en prioriteiten 2024-2025

Het prangende knelpunt dat in het programma sociale basis centraal staat is het productief en toepasbaar maken van de beschikbare kennis over het versterken van sociaal kapitaal in uiteenlopende contexten. We weten veel, maar die laatste slag naar de alledaagse leefwereld van bewoners/burgers vraagt maatwerk en precisie. Beschikbare interventies die betrekking hebben op de leefbaarheid in wijken en de kennis over werkzame mechanismen zijn onvoldoende bekend. En dat wat bekend is vraagt een concrete vertaling naar de praktijk van de uitvoering. Die vertaling maken we in samenspel met ervaringsdeskundigen, bewoners/burgers en eerstelijnsprofessionals. Het updaten van verzamelde wat werkt-kennis blijft nodig, alsook samen in de praktijk verder leren en kennis opdoen. Maar een sterker accent komt te liggen op de toepassing: op het maken van toepasbare producten en het benutten door lokale partijen van door ons verzamelde kennis.

Om deze kennis nog beter productief te maken is het belangrijk dichtbij de praktijk, 'streetwise' te opereren. Dicht op de uitvoeringskracht van sociaal professionals, betrokken inwoners en lokale ambtenaren willen we grip krijgen op de contextfactoren die effectieve handelingsperspectieven mogelijk maken.

Project: Nieuw narratief voor het sociaal domein

De kwaliteit van de zorg, het welzijn van samenlevende mensen en kansengelijkheid zijn enkele van de grote maatschappelijke en lange-termijn vraagstukken die op elkaar ingrijpen en waar we als samenleving zoekende in zijn. Te gemakkelijk wordt het versterken van de sociale basis vervolgens als oplossing gezien. Meer en minder bewuste normen, gebruiken en mensbeelden van de organisaties waarmee we werken of van onszelf, botsen regelmatig met waar we naartoe willen. Ook wordt kennis over wat werkt en bijdraagt aan toepassing van die kennis, belemmerd door korte termijnbeleid, weinig lerend vermogen en een gebrek aan historisch geheugen. Volgens de transitiekunde zijn deze ontwikkelingen verklaarbaar: vanuit verschillende kanten is er noodzaak voor vernieuwing en fundamentele verandering. Die gaat over zienswijzen, machtsstructuren, onderliggende waarden en de herstructurering van (sociale) netwerken. Dat betekent bijvoorbeeld niet meer in probleemgedreven oplossingen denken, maar de consequenties omarmen van het 'waarom'. Het betekent nieuwe samenwerkingen en vertrouwen tussen overheden, inwoners en maatschappelijke organisaties. En niet meer denken vanuit 'houdbaarheid van de zorg', maar vanuit (ervaren) gezondheid, niet meer uitgaan van arbeidsbeperkingen, maar werken aan een toegankelijke arbeidsmarkt, van vrijwilligerstekort naar betekenisvol contact, en van probleemjongeren naar inclusiviteit. Het gaat om een paradigmaverschuiving, waarbij niet een structuur, maar de mensen in al hun diversiteit en als handelende personen centraal staan.

Doel 2024-2025

Het doel van dit project is dat sociaal professionals, intermediairs, ambtenaren en bestuurders van gemeenten en maatschappelijke organisaties:

³ Deze kennissyntheses zijn gemaakt in het kader van de onderzoeksagenda sociaal werk, dit najaar worden ze gepubliceerd, nu nog in manuscriptvorm.

- zicht op (begrijpen),
- gevoel met (ervaren),
- en vertrouwen in (willen en kunnen)

een nieuw narratief hebben, over omgaan met maatschappelijke vraagstukken, en hun handelingsperspectief ermee verrijken.

Resultaat 2024

Het beoogde effect is het huidige discours over maatschappelijke vraagstukken – en breder het publieke gesprek - te voeden, helpend voor een positieve verandering voor mensen in een kwetsbare positie.

Activiteiten 2024

Bij aanpakken in het publieke domein zijn we gewend vooraf zoveel mogelijk te bepalen: het probleem, beoogde resultaat en doel. Net als de weg ernaartoe: een lineaire benadering. Steeds vaker merken we, dat dit bij complexe vraagstukken oplossingen genereert, die slechts een deel van het probleem wegnemen, niet lang houdbaar zijn, of weerstand blijven oproepen.

In dit project verkennen we een andere aanpak, aansluitend bij de beweging die gaande is in het sociaal domein en bijvoorbeeld de zorg. Dit doen we door meer gebruik te maken van creativiteit en reflectie, middels een ontwerpende aanpak (social en public of systemic design).^[1] Deze doorloopt de fasen *Empathize* (onderzoeken van/inleven in het vraagstuk en de mensen die het betreft), *Definiëren* (finding the right problem), *Ideevorming*, *Reframe* (wat zijn de onderliggende waarden van het probleem, en van de ideeën, wat is het wenkende perspectief?), *Prototype* (schetsen inhoud en modelleren van de vorm(en)) en *Test*. Deze aanpak om te komen tot nieuwe oplossingen kenmerkt zich door verbeeldingskracht, empathie, gebruiks- en mensgerichtheid, het is experimenterend en iteratief.

Project: Stimuleren betekenisvol contact

Betekenisvol contact betreft de onderlinge relaties van mensen – zowel informele als formele relaties – die bijdragen aan het welzijn en het gevoel van mensen om ergens bij te horen. De waarde van betekenisvol contact sluit aan bij de zogenaamde ‘huiselijke logica’, waarin nabijheid en persoonlijke relaties centraal staan en omzien naar mensen in een kwetsbare situatie belangrijk is.

Doel 2024-2025

Het doel van dit project is om betekenisvol contact op passende manieren te stimuleren, uitgaand van de intrinsieke waarde ervan, en op basis van kennis van wat (wel en niet) werkt. Het project laat zien hoe betekenisvol contact gestimuleerd wordt, met welk resultaat, biedt perspectieven voor hoe het beter kan, en brengt die in de praktijk. Dit doen we door kennis te laten stromen in lerende praktijken, in samenwerking met sociaal professionals, vrijwilligers, ervaringsdeskundigen en bewoners. We versnellen en versterken leerprocessen door bestaande kennis in te brengen en verder te verdiepen. We leggen bloot waar de intrinsieke waarde van betekenisvol contact botst met meer instrumentele benaderingen. We proberen manieren van werken uit om met dit spanningsveld om te gaan, verbeteren ze, leggen ze vast in kennisproducten (of updaten bestaande producten).

Resultaten 2024

We hebben meer inzichten in de realistische mogelijkheden van betekenisvol contact en werken aan kennisbenutting daarover. We maken daarbij onderscheid in (a) het hebben van betekenisvol contact op zich, en (b) en benutten van betekenisvol contact voor het verlichten van bepaalde problematiek, zoals het

^[1] Meerjarenbrief ‘De Kracht van Cultuur’ (OCW, 2022), Raad voor Cultuur ‘Ontwerp voor de toekomst; Pleidooi voor een creatieve reflectie op maatschappelijke vraagstukken’, ‘De polder moet op de schop (Putters/De Volkskrant, 2023)

verlichten van eenzaamheidsgevoelens of, in het geval van mantelzorgers, van gevoelens van overbelasting.

Activiteiten 2024

In dit project is de erfenis van het vierjarige programma Wij in de wijk terug te vinden. In 2024 voeren we twee lerende praktijken uit i.s.m. uitvoerende partners zoals het Haags Steun Systeem, gericht op het toeleiden van mensen met (ernstige) GGZ-problematiek naar activiteiten en vrijwilligerswerk.

Project: Bewoners en invloed

Doel 2024-2025

Doel van dit project is dat de stem van wijkbewoners beter wordt gehoord en substantiële invloed heeft binnen gemeentelijk beleid en uitvoering, zo ook binnen maatschappelijke organisaties ('Over ons niet zonder ons'). Zodat bewoners meer regie krijgen in, en eigenaarschap over hun eigen leefomgeving en de andere verbanden waarin zij leven. Het gaat daarbij niet alleen om meepraten, maar óók om meedoen – om de facto ook een rol te hebben in de uitvoering. Daarbij is het belangrijk oog te hebben voor de inbreng van wijkbewoners/burgers en dat deze serieus wordt genomen.

In de brede leefomgeving waar we ons op richten, draait het om thema's als bestaanszekerheid, eenzaamheid en o.a. sociale veiligheid. Daarbij zien we de leefomgeving breder dan alleen de buurt waar iemand woont. Ook de andere verbanden waarin bewoners leven en contact hebben horen hierbij, die kunnen wijk overstijgend en ook online zijn.

Resultaten 2024

Dat sociaal professionals, intermediairs, gemeenten en maatschappelijke organisaties die hebben deelgenomen en breder:

1. weten hoe zij de stemmen van bewoners beter kunnen horen en benutten,
2. gebruik maken van reeds ontwikkelde kennis en handvatten in de praktijk van de sociale basis om dat te doen,
3. onderling samenwerken met elkaar én met bewoners in een kwetsbare positie bij maatschappelijke opgaven in de leefomgeving van mensen.

Activiteiten 2024

We richten ons ten eerste op het in lokale gemeenschappen laten landen van al verzamelde wat-werkt-kennis door in te zetten op lerende praktijken. Ten tweede doen we nieuwe kennis op over hoe sleutelfiguren en andere intermediairs hun gebleken cruciale rol effectief kunnen vervullen: de stem van inwoners horen, waar nodig vertalen, collectiveren en positioneren. Ten derde ontwikkelen we kennis over de werking van vernieuwende democratische participatievormen zoals burgerberaden en verkennen interventies hierover in het sociaal domein en de verbinding daarvan met de databank.

Project: Inclusieve samenleving

Doel 2024-2025

Het doel van dit project is professionals toe te rusten met kennis om een samenhangende inclusieve aanpak vorm te geven voor verschillende groepen mensen, aansluitend op het VN-verdrag handicap in het bijzonder voor mensen met een beperking. Binnen dit project richten we ons o.a. op intersectionaliteit.

Intersectionaliteit heeft als vertrekpunt dat een persoon méér is dan een migratieachtergrond, huidskleur, religie, beperking of gender en dat de combinatie van die kenmerken voor iedereen iets anders meebrengt in

verschillende situaties. De uitdaging is: hoe doen we recht aan de diversiteit van alle inwoners in de samenleving en zorgen we dat iedereen volwaardig mee kan doen?

We bouwen voort op ons kennisfundament met o.a. eerdere activiteiten en resultaten rondom het VN-verdrag handicap, en maken deze toepasbaar in de praktijk door interventies en initiatieven te versterken, te verbinden en nieuwe ontwikkelingen aan te jagen.

Resultaten 2024

Kennis over de stand van zaken van de implementatie van het VN-verdrag handicap in gemeenten, o.a. op basis van de VN-flitspeiling, die we inmiddels voor de zesde keer samen met de VNG hebben uitgevoerd, is verder uitgebouwd en verdiept.

Professionals van gemeenten en sociaal professionals hebben meer zicht op interventies die diversiteitssensitief werken versterken op één of meerdere diversiteitsfactoren.

Er is bij gemeenten en sociaal professionals meer zicht op, inzet en een toename van interventies die werkzame mechanismen bevatten voor het bevorderen van een inclusieve samenleving op één of meerdere diversiteitsfactoren.

Activiteiten 2024

- Lerende praktijk Place-making en belonging in gemeenten: in deze lerende praktijk zetten we samen met gemeenten lerende praktijken op met inwoners, sociaal professionals, wijkambtenaren en andere relevante actoren. We verrichten observaties, voeren gesprekken over dagelijkse ervaringen van in- en uitsluiting om op deze manier te verkennen hoe inclusie tot stand kan komen in de gemeente. Zo komt ons eerder ontwikkelde diversiteitsvlechtwerk (hulpmiddel voor sociaal professionals om bewust te worden van diversiteitsfactoren) tot leven in de praktijk (kennisbenutting).
- Ervaringsdeskundigheid VN-verdrag in gemeenten: door onze VN-flitspeiling, die we inmiddels voor de zesde keer samen met de VNG hebben uitgevoerd, is goed zicht op de stand van zaken van de implementatie van VN-verdrag handicap in gemeenten. Hierbij zien we dat het nog niet alle gemeenten lukt om ervaringsdeskundigen te betrekken, ondanks hun wens en VN verdrag richtlijn dat te doen. We ondersteunen gemeenten en ervaringsdeskundigen om de noodzakelijke verbinding te maken en de leefwereld van mensen en het systeem wereld van professionals dichterbij elkaar te brengen.
- Meer zicht op interventies (kennisfundament): Uit eerdere verkenningen weten we wat werkt om participatie van mensen met een beperking en mensen die te maken hebben met een kwetsbaarheid te bevorderen. Vanuit deze kennis willen we de ontwikkeling van effectieve interventies op het gebied van diversiteitssensitief werken ondersteunen en aanjagen.

2.3 PROGRAMMA SOCIALE STABILITEIT⁴

Met een toename in aantal inwoners en diversiteit is onze samenleving continu in beweging. Om hiermee goed te kunnen omgaan, respectvol met elkaar te blijven samenleven en opdat mensen niet buiten de boot vallen. Het is het zaak te blijven investeren in een sterke en inclusieve sociale basis en in passende ondersteuning om te zorgen dat iedereen de zorg krijgt die nodig is.

Echter, dit is niet altijd voldoende. Onderlinge verschillen kunnen scheidslijnen worden waardoor samenleven met elkaar behoorlijk ingewikkeld wordt, mensen er met elkaar niet meer uitkomen en mensen buiten de boot vallen. Bestuurders, beleidsmakers, professionals in de uitvoering en belanghebbenden zelf zien zich geconfronteerd met de gevolgen hiervan in de (lokale) samenleving, op de onderlinge verhoudingen en de impact op levens van individuele inwoners. Er is behoefte aan handelingsperspectief. Het zijn geen incidenten, maar structurele problemen die ontstaan door onderlinge verschillen, kansenongelijkheid en elkaar niet meer begrijpen. Dit vraagt om duurzame oplossingen.

Movisie heeft over deze kwesties in de afgelopen jaren samen met haar partners veel kennis ontwikkeld. Deze kennis kan bijdragen aan een betere analyse van de situatie (zowel landelijk, regionaal als lokaal) en biedt handelingsperspectieven aan bestuurders, beleidsmakers, professionals in de uitvoering en belanghebbenden zelf. Movisie wil daarbij inzetten op de veerkracht van zowel professionals als belanghebbenden zelf om goed om te kunnen gaan met de dynamiek van (super)diversiteit en met ongewenste polarisatie en de maatschappelijke spanningen die daaruit voort (kunnen) komen. We willen alle structurele vormen van discriminatie uitbannen en sociale veiligheid bevorderen, onder meer door normstelling, signalering, voorkomen en aanpakken van grensoverschrijdend gedrag.

Realisatie 2021-2022

Afgelopen jaren hebben we veel geïnvesteerd in het bundelen van onderbouwde kennis en het ontwikkelen van strategieën op het gebied van:

- normstelling en het bevorderen van positieve sociale normen t.a.v. grensoverschrijdend gedrag, polarisatie en discriminatie;
- het vergroten van weerbaarheid van (groepen) mensen tegen negatieve invloeden, tegenslag en negatieve ervaringen als gevolg van grensoverschrijdend gedrag en uitsluiting;
- het activeren en versterken van omstanders die getuige zijn van grensoverschrijdend gedrag;
- wat werkt-kennis bij onder andere sociaal contact als effectieve manier om verschillen te overbruggen en polarisatie en spanningen te verminderen en aan te pakken;
- wat werkt-kennis bij het verminderen van discriminatie en vooroordelen.

Focus en prioriteiten 2024-2025

Sociaal professionals kunnen een belangrijke rol spelen in de preventie en aanpak van grensoverschrijdend en polariserend gedrag in de sociale basis, online en offline. Om te zorgen dat zij de ontwikkelde kennis en strategieën succesvol kunnen toepassen in de preventie en aanpak van dit gedrag moeten de volgende vragen beantwoord worden:

1. Hoe krijgen sociaal professionals te maken met de verschillende vormen van grensoverschrijdend en polariserend gedrag (online en offline)? Dit zorgt voor herkenning, signalering, bewustwording, agendering.
2. Wat is de rol van sociaal professionals in de preventie en aanpak van die verschillende vormen van grensoverschrijdend en polariserend gedrag? Wat doen zij nu al om die rol te vervullen en wat hebben

⁴ In de verdere uitwerking, de concretisering en de uitvoering van de hieronder merendeels globaal beschreven projecten en activiteiten ziet Movisie er nauwgezet op toe dat haar activiteiten de mededinging niet kunnen verstoren, zoals beschreven aan het begin van hoofdstuk 1 van dit Werkprogramma, onder 'Kennis van en voor iedereen'. De enige uitzondering hierop is het Tijdschrift Sociale Vraagstukken, dat als onderdeel van het Platform Sociale Vraagstukken (project Debatten en Visievorming, pagina 35) wordt uitgebracht.

zij nog nodig aan kennis, tools of goede voorbeelden? Dit geeft zich op de kennisbehoefte van sociaal professionals.

3. Welke kennis, tools en goede voorbeelden zijn er al die kunnen voorzien in de kennisbehoefte van sociaal professionals? Dit leidt tot kennisbundeling en beschrijving van goede voorbeelden.
4. Hoe kunnen de beschikbare kennis en tools op maat gemaakt en vertaald worden voor toepassing in de praktijk bij preventie en aanpak van de verschillende vormen van grensoverschrijdend en polariserend gedrag. Dit biedt professionals concreet handelingsperspectief.

Bij het beantwoorden van bovenstaande vragen beginnen we niet op nul. In onderstaand overzicht is voor verschillende vormen van grensoverschrijdend en polariserend gedrag weergegeven waar we de komende 2 jaar aan zullen (verder) werken.

	1. zicht op verschijningsvormen	2. zicht op kennisbehoefte	3. kennisbundeling/ beschrijving	4. handelingsperspectief
1. Seksueel grensoverschrijdend gedrag, focus ONLINE	2024	2024	2025	2025
2. Overlast en extremisme/radicalisering/criminalisering	2024	2024	2025	2025
3. Polarisatie en wantrouwen	2024	2024	2025	2025
4. Discriminatie en racisme	X	X	2024	2024-2025

De komende twee jaar zetten we in op verbreding van de toepasbaarheid en benutting van de ontwikkelde kennis en strategieën voor vraagstukken waar het programma zich op richt. Offline en online! Daarbij richten we ons primair op kennis en handelingsperspectief voor sociaal professionals. Voor de inzet online richten we ons ook op wat mensen zelf kunnen doen, bijvoorbeeld als omstander.

Voor 2024-2025 is de centrale vraag:

Hoe kunnen de ontwikkelde kennis en strategieën rond de thema's waaraan we binnen het programma werken, breder worden benut en succesvol worden ingezet voor preventie en voor het verminderen en aanpakken van (seksueel) grensoverschrijdend en polariserend gedrag, wantrouwen en maatschappelijke onrust en kansenongelijkheid door discriminatie en uitsluiting in de praktijk? Onder welke voorwaarden lukt dat?

Project: Grip op polariserend en grensoverschrijdend gedrag

In 2023 hebben wij in kaart gebracht of en hoe discriminatie voorkomt in de sociale basis. 49 procent van de sociaal professionals zegt in het werk discriminatie of microagressie te hebben ervaren en 71 procent zag discriminatie bij anderen. Deze bevindingen laten de urgentie zien van preventie en aanpak hiervan. Op basis van deze cijfers, de gesprekken in de bijeenkomsten van het leernetwerk met gemeenten, de Kennis & onderzoeksagenda sociaal werk en de bevindingen in de lerende praktijken van Movisie Uitvoering, verwachten wij dat sociaal professionals ook steeds meer te maken zullen krijgen met andere vormen van polariserend en grensoverschrijdend gedrag van (groepen) mensen, online en offline.

Doelen 2024-2025

In 2024-25 zetten we in op het verder vergroten van zicht en grip op grensoverschrijdend en polariserend gedrag voor en door sociaal professionals.

Resultaten 2024

1. Sociaal professionals kunnen de verschillende vormen van grensoverschrijdend en polariserend gedrag beter herkennen en signaleren en zien het belang hierop te acteren.
2. Sociaal professionals weten wat hun rol is in de preventie en aanpak van dit gedrag en in de ondersteuning van slachtoffers en er is zicht op wat zij nodig hebben om die rol te vervullen.

Activiteiten 2024

1. We bouwen voor het thema discriminatie voort op de inzet in 2022 en 2023. In 2022 hebben we gekeken naar de prevalentie van discriminatie onder sociaal werkers en in 2023 zijn we bezig gegaan met het handelingsperspectief en het bundelen van de bestaande kennis. We brengen in 2024 in kaart wat de leerbehoefte is van de sociaal professionals. En hoe/ waar deze leerbehoefte kan worden gevuld, als het gaat om de aanpak van discriminatie. Hiervoor ontwikkelen we met de praktijk kennisproducten.
2. We voeren een verkenning uit om zicht te krijgen op hoe en hoe vaak sociaal professionals te maken hebben met verschillende vormen van polariserend en grensoverschrijdend gedrag van (groepen) mensen, online en offline. En vervolgens ook op wat zij al doen om hiermee om te gaan en wat zij aan handelingsperspectief nog missen. De verkenning omvat een aantal acties:
 - deskresearch (wat is hierover al bekend?);
 - gesprekken en afstemming met kennispartners en kennisprogramma's waaronder bv het Nationaal Actieprogramma tegen seksueel grensoverschrijdend gedrag en seksueel geweld en de regeringscommissaris;
 - een digitale vragenlijst via social media;
 - (groeps)gesprekken met sociaal professionals.
3. We organiseren bijeenkomsten voor sociaal professionals (Community of Practices) waarin we aan de slag gaan met casuïstiek uit de praktijk om van te leren. Door met casuïstiek te werken sluiten we optimaal aan bij de werkelijkheid van de deelnemers. Deze bijeenkomsten zijn bedoeld om te leren van elkaar door ervaringen uit te wisselen. Ook sluiten we aan bij andere (leer)netwerken gericht op kennis delen en leren van elkaar.

Project: Grensoverschrijdend gedrag online (#noGogo)

Afgelopen jaren is er veel kennis ontwikkeld om (seksueel) grensoverschrijdend gedrag in de publieke ruimte te voorkomen en aan te pakken. We weten echter dat veel (seksueel) grensoverschrijdend gedrag online plaatsvindt. Mensen worden op sociale media bedreigd, geshamed, gestalked, geïntimideerd of gepest op grond van hun gender. Sociaal professionals zijn veelal nog zoekend in welke rol zij hebben in de preventie en aanpak van online grensoverschrijdend gedrag. Ook hun organisaties zijn hier nog weinig op ingericht. Zo is er bijvoorbeeld nog weinig training beschikbaar voor medewerkers over het creëren van randvoorwaarden om veilig online te kunnen werken. Want ook sociaal professionals zelf kunnen slachtoffer worden grensoverschrijdend gedrag.

Afgelopen twee jaar heeft Movisie voor het aanpakken van discriminatie gekeken of en hoe offline strategieën ook online inzetbaar zijn. We hebben daarbij kunnen zien dat online een aantal dingen anders

werken. Er is een andere dynamiek en er gelden andere regels. Ook heeft Movisie onderzoek gedaan naar hoe online omstanders geactiveerd én het beste in actie kunnen komen.

We willen in 2024 verkennen hoe we de beschikbare kennis kunnen verbreden en inzetten om ook online een sociaal veilige omgeving te creëren. En wat sociaal professionals, hun organisaties en andere relevante actoren zoals beheerders/moderators en communicatiemedewerkers van websites of van online platforms hiervoor nodig hebben.

Doelen

Samen met andere kennisinstituten, sociaal professionals en ervaringsdeskundigen verkennen we welke kennis er nodig is om vorm te geven aan de rol van sociaal professionals bij het tegengaan van gender gerelateerd grensoverschrijdend gedrag online. Het doel van het project is het verzamelen, verrijken en duiden van die kennis en het bieden van handelingsperspectief en handvatten voor sociaal professionals.

Resultaten 2024

1. Sociaal professionals kunnen gender gerelateerd grensoverschrijdend gedrag online herkennen, en zijn zicht bewust van hun eigen rol in en het belang van de preventie en aanpak hiervan.
2. Er is zicht op kennisbehoefte van de sociaal professionals om deze rol te kunnen vervullen. De beschikbare kennis die hierin voorziet is gebundeld.

Activiteiten 2024

Fase 1: gezamenlijke verkenning

In deze fase willen we samen met sociaal professionals en gebaseerd op ervaringsverhalen en bestaande (wetenschappelijke) kennis inzicht krijgen in hoe gender gerelateerd grensoverschrijdend gedrag zich online manifesteert en wat de gevolgen daarvan zijn voor de personen die hiermee te maken hebben.

Daartoe ondernemen we de volgende activiteiten:

- We stellen een groep samen van sociaal professionals die door ons wordt begeleid.
- Met een online verkenning op social media platforms verzamelen we voorbeelden van verschillende vormen van seksueel grensoverschrijdend gedrag. Denk aan stalking/partnergeweld, shame sexting, exposing, bedreiging en intimidatie of seksisme.
- De online search wordt aangevuld met persoonlijke gesprekken met professionals uit de praktijk en ervaringsdeskundigen en met partners als Atria en Rutgers. Dit levert een overzicht op van verschijningsvormen en gevolgen van gender gerelateerd seksueel grensoverschrijdend gedrag online, geïllustreerd met concrete voorbeelden

Fase 2: de praktijk van sociaal professionals

We organiseren focusgroepen om de uitkomsten uit fase 1 te presenteren en toetsen. Met de aanwezigen brengen we in kaart hoe zij in hun werkpraktijk te maken hebben met de verschillende vormen van gender gerelateerd grensoverschrijdend gedrag online, hoe ze daar nu mee omgaan en wat hun behoefte is hierin (denk aan kennis, vaardigheden, faciliteiten, randvoorwaarden, beleid in eigen organisatie). Ook de uitkomsten van de enquête uit het project 'grip op polarisatie en grensoverschrijdend gedrag' worden hierin meegenomen. Dit geeft zicht op de uitvoeringspraktijk en legt de basis voor een handelingsperspectief dat in 2025 ontwikkeld wordt.

Fase 3: agendasetting 'van onderop'

Op movisie.nl delen we de opgehaalde kennis en ervaringsverhalen. We stellen een dossier samen met aanvullende informatie. We trekken samen op met betrokken professionals, maatschappelijke organisaties en mensen die grensoverschrijdend gedrag online meegemaakt hebben om aandacht te vragen voor het probleem en commitment voor oplossingen.

2.4 PROGRAMMA: BESTAANSZEKERHEID EN WAARDEVOL WERKEN⁵

Werk dat je past, een dak boven je hoofd, geen diepe armoede of onoverkomelijke schulden, toegang tot zorg en onderwijs in een veilige leefomgeving. Dat is bestaanszekerheid. De bestaanszekerheid van een aanzienlijk deel van de mensen in Nederland staat al jaren ernstig onder druk. 1 op de 5 Nederlanders levert dagelijks strijd om te kunnen bestaan (SCP, 2023). Het verschil in bestaanszekerheid tussen verschillende groepen neemt niet af, integendeel, de kloven worden groter: tussen arm en rijk, tussen werkenden en niet werkenden, tussen mensen die wonen en hen die ieder zicht op een huis ontbreekt, tussen mensen die wel of geen kans op een goed en gezond leven hebben, tussen mensen met en zonder beperkingen.

Ruim een miljoen Nederlanders heeft geen toegang tot de arbeidsmarkt, terwijl ze graag willen en ook kunnen werken. Het gaat om mensen met een beperking of kwetsbaarheid, fysiek, verstandelijk, psychisch of sociaal. Om mensen met een migratieachtergrond, om alleenstaande vrouwen, om specifieke groepen ouderen en uitvallers uit onderwijs. Paradoxaal genoeg hebben we in Nederland naast een personeelstekort ook een inclusietekort, zoals de OESO dat heeft benoemd. We zitten om mensen verlegen in alle sectoren. Ook in het sociaal domein doen deze personeelstekorten zich ernstig voelen. Een inclusieve en diverse arbeidsmarkt is nog ver te zoeken, en hoe meer diversiteitsfactoren er in het spel zijn, hoe groter de kans op een bestaansonzeker leven.

Dit leidt tot een moeilijk en onzeker bestaan voor velen, maar ook tot veel woede. Steeds meer mensen voelen zich in de steek gelaten, verliezen hun vertrouwen in de overheid en in het leven. Een veelheid aan evaluaties en rapporten laat zien dat het maatschappelijk steunsysteem voor bepaalde groepen onvoldoende functioneert. De samenleving polariseert (ook) langs de lijnen van bestaanszekerheid.

Vrijdag 1 juli 2023 presenteerde de Commissie Sociaal minimum haar rapport *Een zeker bestaan*. Conclusie is dat het sociaal minimum voor de meeste huishoudens niet genoeg is om rond te komen en 'substantieel omhoog moet. Half augustus voorspelde het CBS dat het aantal mensen in armoede op basis van de recente voorspellingen nog een procent zal stijgen en zonder maatregelen richting 1 miljoen zal gaan. De VNG benoemt in haar recente essay 'Bestaanszekerheid als belofte' dat bestaanszekerheid, een grondwettelijke zorg van de overheid, in crisis verkeert. Zij willen zich verbinden aan een drietal beloftes: werkzekerheid, inkomenszekerheid en menselijke maat en constateren dat er doorbraken nodig zijn om dit te bereiken.

Vanuit het programma bestaanszekerheid en waardevol werken denken wij graag met gemeenten mee over de benodigde transitie en reiken we kennis aan die bijdraagt aan het waarmaken van deze beloftes.

Realisatie 2022-2023

De afgelopen jaren hebben we keuzes gemaakt in waarop we ons richten binnen het brede thema bestaanszekerheid en waardevol werk. Bestaanszekerheid voor iedereen gaat niet alleen om meer geld of beter werk, het gaat erom fundamentele andere waarden als leidende principes te omarmen: een ander mensbeeld, gebaseerd op inclusie en diversiteit. We benaderen de werkelijkheid vanuit de principes van de transitiekunde en zien het als onze opgave om de transitie te helpen bewerkstelligen. Daarbij hebben we en drietal lijnen gevolgd.

⁵ In de verdere uitwerking, de concretisering en de uitvoering van de hieronder merendeels globaal beschreven projecten en activiteiten ziet Movisie er nauwgezet op toe dat haar activiteiten de mededinging niet kunnen verstoren, zoals beschreven aan het begin van hoofdstuk 1 van dit Werkprogramma, onder 'Kennis van en voor iedereen'. De enige uitzondering hierop is het Tijdschrift Sociale Vraagstukken, dat als onderdeel van het Platform Sociale Vraagstukken (project Debatten en Visievorming, pagina 35) wordt uitgebracht.

1. In beeld brengen van de gevolgen van bestaansonzekerheid. Door de verhalen van mensen in beeld te brengen, ervaringsdeskundigen in stelling te brengen, en met de inbreng van onze kennis aan te sluiten bij bijvoorbeeld de armoedecoalitie en Nederland Kansrijk hebben we bijgedragen aan de zichtbaarheid van het vraagstuk.
2. Samen met anderen visie en aanpakken ontwikkelen over hoe een zeker bestaan voor meer mensen dichterbij kan komen. Daarvoor hebben we kennis over wat werkt gecombineerd met het in beeld brengen van de werkwijze van bottom-up initiatieven uit de sociale basis. Zij ondersteunen veelal op een alternatieve wijze de bestaanszekerheid van mensen. Velen van hen doen de goede dingen (ook vanuit beleidsdoelen gezien) maar zijn buiten beeld, worden niet gezien als deel van de oplossing, en zijn zelf bestaansonzeker. Daarmee zijn we op verschillende deelterreinen (o.a mensen in armoede en schulden, dak – en thuislozen, jongeren, mensen met een beperking) aan de slag gegaan. We hebben verschillende bewegingen geïnitieerd en ons aan anderen verbonden, zoals de ontwikkelgroep waardevol werken en het initiatievencollectief.
3. Overstijgende kennis ontwikkelen en ontsluiten over hoe de verschillende onderdelen van bestaanszekerheid samenhangen en domein overstijgend zijn, wat werkzame elementen zijn en welke alternatieven voor een inclusieve arbeidsmarkt er zijn. Ook op het gebied van stigma en discriminatie, een belangrijk onderwerp in relatie tot een ander mensenbeeld hebben we stappen gemaakt.

Focus en prioriteiten 2024-2025

De komende periode willen we bereiken dat kennis over hoe bestaanszekerheid bereikt kan worden breder bekend en toegepast wordt. Het besef dat het anders moet is op alle niveaus doorgedrongen. Er zijn landelijk bewegingen (Participatiewet in balans, andere aanpak van armoede en schulden) en lokale vragen (bestaanszekerheid als belofte). Tegelijkertijd zien we dat vanuit overheden, lokaal en landelijk, de sterke neiging is om alles weer op dezelfde wijze te reorganiseren en in beleid te gieten, onderzoeken uit te laten voeren naar allerlei deelaspecten en daarbij onvoldoende recht te doen aan kennis die er al is. Ook zonder oog te hebben voor wat mensen zelf willen, door ervaringsdeskundigheid als kennisbron niet te benutten. De bijdrage van al die verbanden in de sociale basis die zich richten op participatie en inclusie is daarbij veelal een blinde vlek. Ook geven overheden weinig rekenschap van het feit dat ze vaak zelf ook onderdeel van het probleem zijn en niet altijd van de oplossing.

Het bestaansminimum moet omhoog en inclusie en diversiteit op de arbeidsmarkt komen niet vanzelf. De 'inclusieve arbeidsmarkt' gaat om meer dan economische waarde. We moeten anders gaan kijken, denken en vooral doen. Arbeid zo organiseren dat we dat inclusietekort opheffen. We zetten de komende jaren in op het leren van bottom-up initiatieven waar mensen waardevol werk verrichten. We laten zien waarom hun aanpakken werken en brengen hen bijeen om elkaar te versterken. En helpen hen in verbinding te komen met gemeenten en andere relevante partijen zodat zij beter aan zet komen en zelf minder bestaansonzeker worden. Vaak is de kern van deze organisaties een bundeling van ervaringskennis en -deskundigheid. Vanuit eigen wijsheid richten mensen plekken in waar de juiste dingen plaats kunnen vinden. Waar ruimte is voor proberen, niet alles lukt, en het niet altijd loopt volgens vaste patronen. Het gaat niet langer om mensen helpen, het gaat erom dat zij zelf weer aan het roer van hun leven komen, in een goede combinatie van eigen en onderlinge steun en geholpen door wettelijke kaders en daaruit voortvloeiende ondersteuning die hen daadwerkelijk vooruithelpt. Onze focus zal de komende twee jaar zijn om dat voor elkaar te krijgen. We blijven daaraan werken vanuit het perspectief van mensen en ervaringsdeskundigheid zal op alle aspecten een vanzelfsprekend onderdeel zijn. Komende twee jaar willen we ons nog sterker verbinden aan groepen organisaties en initiatieven, hen onderling ook verbinden en samen de essentie van hun werkwijze in beeld brengen en onderbouwen. We willen op lokaal niveau de verbinding faciliteren tussen hen en de bestaande verbanden en het lokaal beleid. Hoe kan daarin ruimte komen?

Landelijk dragen we bij en participeren actief vanuit die visie in de veranderprogramma's die er lopen (participatiewet in balans, bestaanszekerheid als belofte, actieprogramma dak en thuisloosheid) en brengen daar onze kennis en netwerken in.

Project: Op weg naar een zeker bestaan en waardevol werken

Doelen 2024-2025

We willen bijdragen aan het vergroten van de bestaanszekerheid van mensen die zich tijdelijk of structureel in bestaansonzekere situatie bevinden. We onderscheiden daarin een aantal subdoelen:

- De brede context en samenhang tussen aspecten van bestaanszekerheid zichtbaar maken en systematisch in kaart te brengen. Overzicht en samenhang aanbrengen en van daaruit oplossingsrichtingen identificeren.
- Kennis en handvatten bieden voor een effectieve aanpak en preventie van armoede en schulden vanuit het perspectief van inwoners en professionals die het betreft en het aanreiken van handelingsperspectieven om dit toe te passen in bestuur, beleid en praktijk.
- Het stem geven aan hen die het treft; ervaringsverhalen effectief inzetten.
- Routes in beeld brengen waarlangs mensen weer aan het roer van hun eigen leven kunnen komen te staan. Inzichtelijk maken wat daarin werkzame factoren zijn.
- In beeld brengen wat de rol van stigma en discriminatie is in het vraagstuk van bestaanszekerheid.

Resultaten 2024

- De behoeften, vragen en preferente ondersteuning van de mensen om wie het gaat zijn beter in beeld bij overheden en andere organisaties.
- Landelijk en lokale overheden en professionals zijn zich nog meer bewust van de samenhang tussen de verschillende bestaanszekerheidsaspecten en hebben handvatten om tot effectieve en op de menselijke maat gebaseerde ondersteuning kunnen te komen op het vlak van armoede, schulden, werk, en dak- en thuisloosheid van jongeren.
- Initiatieven en organisaties die andere routes en aanpakken ontwikkelen zijn beter in beeld en in verbinding met overheden en andere organisaties en hebben meer inzicht en mogelijkheden hun eigen bestaanszekerheid te borgen.
- Kennis en aanpakken rondom stigma en discriminatie in relatie tot bestaanszekerheidsaspecten zijn beschikbaar.

Activiteiten 2024

We richten onze activiteiten op de samenhangende aspecten van bestaanszekerheid, omdat we weten dat deze onderling met elkaar verband hebben. Tegelijkertijd zullen we wel in onze activiteiten verschillende aspecten of doelgroepen van bestaanszekerheid adresseren.

Op alle terreinen van bestaanszekerheid zijn we al verbonden met landelijke en lokale stakeholders. We blijven ons verbinden aan groepen organisaties om verandering gezamenlijk vorm te geven. Landelijk dragen we bij en participeren actief vanuit de beschreven visie in de veranderprogramma's die er lopen (o.a. Participatiewet in balans, Bestaanszekerheid als belofte, actieprogramma dak en thuisloosheid, Smpel Switchen) en brengen onze kennis en netwerken daarin.

We doen dat rondom vijf thema's

1. Blijvend **zichtbaar maken** vanuit het perspectief van mensen/ervaringsdeskundigen wat bestaansonzekerheid betekent in samenwerking met onder meer het platform ervaringsvraagstukken.
2. Werken aan **participatie voor iedereen**; Waardevol Werken.

In verschillende programma's werken aan ruimte om meer mensen tot participatie te brengen: bevorderen inclusieve arbeidsmarkt en brede kijk op participatie, transitiearena's waardevol werken, en wijk en werk, ontwikkelgerichte dagbesteding en simpel switchen, landelijke samenwerkingsverband Waardevol werken

3. Werken aan **tegengaan van stigma en discriminatie**.

Identificeren van situaties waar stigma en discriminatie een rol spelen op wonen, uitkering, armoede, schulden en participatie/werk en op deze situaties de factoren die dit tegengaan in de optiek van degenen om wie het gaat in beeld brengen. In 2024 ligt de focus op kennis (wetenschappelijke, ervaringskennis en professionele kennis) verzamelen en verbinden met de kennis die al binnen Movisie voorhanden is.

4. Specifieke aandacht voor de **bestaanszekerheid van kwetsbare jongeren**

We richten ons op jongeren die geen werk hebben, jongeren die aanlopen tegen problemen bij de overgang 18-/18+, jongeren die uitvallen in het onderwijs, dak- en thuisloze jongeren. We brengen in beeld welke mogelijke aanpakken er zijn en verbinden deze op lokaal en landelijk niveau.

5. **Armoede en schulden**

Kennis vergroten vanuit perspectief ervaringsdeskundigheid, opzoeken, verbinden en verduurzamen van veelbelovende praktijken, onderbouwing voor verhoging bestaansminimum en ondersteuning gemeenten in werken van en met ervaringsdeskundigen.

2.5 PROGRAMMA EFFECTIVITEIT EN VAKMANSCHAP⁶

Sociaal professionals vervullen een belangrijke rol bij de zorg en ondersteuning van mensen in kwetsbare posities. Het betreft een grote en diverse groep: werkzaam bij gemeenten, maatschappelijke organisaties, als medewerker, zelfstandige, sociaal ondernemer of ervaringsdeskundige. Actieve burgers en vrijwilligers vallen strikt genomen niet onder deze noemer, maar vervullen uiteraard wel een belangrijke rol. Om mensen in een kwetsbare positie optimaal en duurzaam te ondersteunen is het belangrijk dat sociaal professionals hun werk voor en met inwoners zo effectief en vakkundig mogelijk kunnen doen en ook zicht hebben op de mate waarin hun beleid en dienstverlening effectief is en daarin bij kunnen sturen. Er zijn diverse vraagstukken en ontwikkelingen die dit bemoeilijken. Gemeenten en maatschappelijke organisaties zijn nog zoekende in hoe zij hun beleid en dienstverlening kunnen monitoren en vanuit data en ervaringen van inwoners kunnen leren en bijsturen. Daarnaast wordt veel verwacht van sociaal professionals terwijl er weinig wordt geïnvesteerd om dat mogelijk te maken. Het verloop onder sociaal professionals bij gemeenten en maatschappelijke organisaties is groot, waardoor de continuïteit van de ondersteuning onder druk staat, terwijl we weten dat dit samen met vertrouwde gezichten een belangrijk werkzaam mechanisme is. Tegelijkertijd hebben sociaal professionals, in beleid en uitvoering, een slag te maken wat betreft het samenwerken met inwoners/cliënten, waarbij de vraag en oplossingen van mensen leidend zijn en niet het aanbod en de procedures van organisaties. Zeker ook gezien de GALA en IZA, waarbij toenemend ondersteuning in de sociale basis gevonden moet worden en waarbij sociaal professionals een belangrijke rol hebben in het faciliteren van deze beweging. Ook hebben zij een slag te maken om meer evidence based te werken (het afwegingsproces, waarin de professional kijkt naar behoeften van de cliënt, zijn eigen vakkennis raadpleegt en wetenschappelijke kennis integreert) en beter gebruik te maken van de verschillende kennisbronnen, te weten ervaringskennis, vakkennis en wetenschappelijke kennis.

Wat betreft de benutting van de drie kennisbronnen doen zich verschillende knelpunten voor.

Zo is er niet altijd wetenschappelijk onderbouwde, toepasbare kennis voorhanden – en waar die er wel is, wordt die (te) weinig gebruikt. Verschillende actoren hebben hierbij in de praktijk ieder een eigen rol te vervullen: de financiers en opdrachtgevers, staf en management van de uitvoerende organisaties vervullen een bepalende rol in de wijze waarop sociaal professionals gebruik (kunnen) maken van deze kennis. Een tweede knelpunt betreft (benutting van) kennis over vakmanschap en het methodisch werken van professionals. Zoals Herman de Mönning betoogde in zijn Marie Kamphuislezing 2022 ontbreekt het sociaal werkers aan voldoende methodische professionaliteit en zijn het vooral incidenten en modieuze trends die de focus en methodieken bepalen. De wijze van financiering, aanbesteding en verantwoording belemmeren professionalisering en goed vakmanschap in de praktijk. Maar ook sociaal professionals zelf zullen hun methodisch werken moeten verbeteren, de ruimte moeten nemen om te doen wat helpend is ook om het oplossend vermogen van mensen en gemeenschappen te versterken.

Het gebrek aan breed toegankelijke ervaringskennis en betrokkenheid van ervaringsdeskundigen vormt een derde knelpunt. Hier wrekt zich vooral de gebrekkige beschikbaarheid van die kennis evenals voldoende erkenning van en waardering voor die ervaringskennis. Zoals ook in veel andere domeinen hebben professionele en (vooral) wetenschappelijke kennis in het sociaal domein over het geheel gezien meer status.

Dit programma wil bevorderen dat sociaal professionals vanuit vakmanschap effectief bijdragen aan positieve veranderingen voor mensen in kwetsbare posities. Onze rol als kennisinstituut is het versnellen van

⁶ In de verdere uitwerking, de concretisering en de uitvoering van de hieronder merendeels globaal beschreven projecten en activiteiten ziet Movisie er nauwgezet op toe dat haar activiteiten de mededinging niet kunnen verstoren, zoals beschreven aan het begin van hoofdstuk 1 van dit Werkprogramma, onder 'Kennis van en voor iedereen'. De enige uitzondering hierop is het Tijdschrift Sociale Vraagstukken, dat als onderdeel van het Platform Sociale Vraagstukken (project Debatten en Visievorming, pagina 35) wordt uitgebracht.

leerprocessen in beleid en uitvoering, waarbij sociaal professionals en hun organisaties zo goed mogelijk gebruik maken van beschikbare kennis(bronnen) en aandacht besteden aan de vraag of wat zij doen ook het beoogde effect heeft.

Realisatie 2022-2023

Er zijn in deze periode vier doorgaande lijnen in het programma gevolgd. Vanuit de lijn 'Doen wat werkt' is ingezet op de kwaliteitsverbetering en benutting van interventies en de ontsluiting en het zo toepasbaar mogelijk maken van wetenschappelijke kennis. Er is geïnvesteerd in verbetering van het werken in (lerende) praktijken. En er is een begin gemaakt met verbinding met de ontsluiting van andere kennisbronnen (met name ervaringskennis) in de wat werkt dossiers.

Waar het gaat om professionalisering en vakmanschap is vanuit lijn twee geïnvesteerd in het bevorderen van methodische professionaliteit, aandacht besteed aan het belang van continuïteit in beleid en ondersteuning en geïnvesteerd in het vergroten van het inzicht in de ontwikkelingen en knelpunten bij de uitvoering van het werk door sociaal professionals.

De derde lijn, Kwaliteit en outcome, is erop gericht te bevorderen dat gemeenten meer outcomegericht gaan werken om beter zicht te krijgen op de beoogde resultaten van het beleid en de uitvoering voor burgers en daar beter op te kunnen sturen. Daarvoor zijn diverse ondersteunende tools en hulpmiddelen. Een belangrijk aandachtspunt was bovendien de kwestie hoe betaalbaarheid en sociale kwaliteit te combineren vallen.

Het versterken en benutten van ervaringskennis en ervaringsdeskundigheid is de vierde lijn in dit programma. In het verlengde van de Meerjarenstrategie van Movisie 2022-2025 is flink geïnvesteerd in het verstevigen van het kennisfundament op dit vlak, onder meer door het ontwikkelen van een kennisplein. De site ervaringsvraagstukken.nl is uitgebouwd en doorontwikkeld. Er is kennis opgehaald en verspreid over factoren die van invloed zijn op gelijkwaardige benutting van ervaringskennis (in relatie tot professionele en wetenschappelijke kennis). In lerende praktijken is kennis en ervaring opgedaan over hoe gemeenten en maatschappelijke organisaties ervaringskennis en ervaringsdeskundigheid optimaal kunnen inzetten. En er is bijgedragen aan versteviging van de beroepsidentiteit van ervaringsdeskundigen in het sociaal domein.

Focus en prioriteiten 2024-2025

Bij E&V staan niet primair de vraagstukken van mensen in kwetsbare posities centraal, maar hoe degenen die (moeten) bijdragen aan verbeteringen voor deze mensen, beter gebruik maken van de drie kennisbronnen en op die manier ook meer evidence based kunnen werken. Voor dit programma is het meest prangende knelpunt de te geringe en onvoldoende gelijkwaardige benutting van de drie kennisbronnen door sociaal professionals en actieve burgers. Financiers en opdrachtgevers vervullen een belangrijke voorwaardenscheppende en sturende rol in de wijze waarop sociaal professionals gebruik (kunnen) maken van deze kennis. Er valt nog veel te leren en ontwikkelen als het gaat om de vraag hoe de drie kennisbronnen zo goed mogelijk kunnen worden benut in relatie tot de mensen om wie het gaat. Dat vergt zowel het ontwikkelen en versterken van die drie kennisbronnen op zich, als het bevorderen van de benutting daarvan (afzonderlijk én in combinatie).

Wat daarvoor nodig is wisselt voor de kennisbronnen. Soms zit het hem vooral in de geringe beschikbaarheid van die kennis - bijvoorbeeld bij (collectieve) ervaringskennis. Soms is er nog te weinig bekend, bijvoorbeeld over waarom de methodische professionaliteit van sociaal werkers achterblijft en hoe dat te versterken. Soms is de kennis er wel, ook in de vorm van toepasbare hulpmiddelen, maar wordt die onvoldoende benut - bijvoorbeeld bij outcomegericht werken en kennis over interventies en wat werkt. Om die gelijkwaardige benutting van de drie kennisbronnen te bevorderen, is de inzet van tal van actoren nodig en zijn goede randvoorwaarden cruciaal.

Als kennisinstituut richten we ons op het verzamelen, verrijken, valideren en verspreiden van kennis uit de drie bronnen. De primaire focus voor de periode 2024-2025 ligt op het bevorderen van een gelijkwaardige benutting van de drie kennisbronnen, leren hoe sociaal professionals dit in hun praktijk (kunnen) doen en hoe we dit als Movisie zo goed mogelijk kunnen faciliteren. Op die manier dragen we eraan bij dat sociaal

professionals daadwerkelijk vanuit vakmanschap effectief kunnen werken aan een positieve verandering voor mensen in kwetsbare posities. Om die gelijkwaardige benutting van de drie kennisbronnen te versterken voeren we drie projecten uit: effectief werken, vakkundig werken en met ervaringskennis werken.

Project: Effectief werken

Doel 2024-2025

Bij Effectief werken richten we ons op het vergroten van de effectiviteit van de aanpak van sociale vraagstukken. We willen bevorderen dat organisaties en sociaal professionals:

- Beschikbare kennis optimaal benutten en omzetten in handelen (waarbij ook de drie kennisbronnen worden afgewogen);
- Data en ervaringen over de resultaten van hun inzet verzamelen en inzetten in een gezamenlijke leer- en verbetercyclus.

Resultaten 2024

- De bij het project betrokken sociaal werk organisaties hebben beter zicht op manieren waarop zij evidence based practice kunnen bevorderen en passen dat in hun praktijken meer toe. Lessen hieruit zijn gepresenteerd via verschillende kanalen.
- Gemeenten en hun partners zijn beter toegerust om wat werkt kennis te benutten in hun leer- en verbeterproces en kunnen putten uit goed toepasbare vormen om onderzoek te doen naar de ervaringen van cliënten en burgers.

Activiteiten 2024

- A. Stimuleren dat organisaties en sociaal professionals de kennis, interventies en vaardigheden om te doen wat werkt daadwerkelijk benutten en omzetten in het handelen. Daarvoor organiseren of sluiten we aan bij een lerend netwerk van (kwaliteitsfunctionarissen van) sociaal werk organisaties, waarin we de vraag stellen hoe benutting van kennis (de drie bronnen) georganiseerd wordt, wat daarbij werkt en wat voor randvoorwaarden nodig zijn. En we gaan in enkele organisaties uit dat netwerk dieper na hoe evidence based werken wordt bevorderd, wat daarin bevorderende en belemmerende factoren zijn en wat nodig is om evidence based practice te bevorderen.
- B. Outcomegericht werken bij gemeenten en maatschappelijke organisaties stimuleren en versterken, waarbij een gezamenlijke cyclus van leren en verbeteren wordt ingericht om effectief te werken. We zetten de leernetwerken Outcomegericht werken voort, waarin gemeenten en hun partners met elkaar leren hoe ze aan de hand van het Kwaliteitskompas hun inzet in het sociaal domein kunnen monitoren en hiervan kunnen leren en bijsturen. Daarbij richten we ons in 2024 en 2025 op stap 4 en 6 van het kompas (over benutting van wat werkt kennis en in partnerschap leren en verbeteren). We verzamelen, beschrijven en verspreiden goede, laagdrempelige voorbeelden en destilleren randvoorwaarden voor (kwantitatief en kwalitatief) onderzoek naar cliëntervaringen en naar impact.

Project: Vakkundig werken

Doel 2024-2025

Met dit project beogen we het vakmanschap van sociaal professionals te versterken, zowel inhoudelijk als de condities waaronder vakmanschap zich blijvend kan ontwikkelen. Inhoudelijke sluiten we aan bij wat momenteel het meest urgent en actueel is in de samenleving en het sociaal domein, zoals collectief en politiserend werken, cultuur-sensitieve en mensgerichte benadering, sociale technologie en de sociale kant van de energietransitie.

Resultaten 2024

- Verdiepende kennis over het versterken van vakmanschap in relatie tot wat in de huidige samenleving nodig is en versterking van de professionaliseringsbeweging op enkele concrete opgaven.
- Inzicht in de behoeften van de uitvoerders in het sociaal domein over een eventuele database gericht op methodische professionaliteit en zicht op hoe en met wie dat gerealiseerd zou kunnen worden.

Activiteiten 2024

- A. Versterken van de basiscompetenties en het actueel vakmanschap van sociaal professionals en wat dit betekent voor de randvoorwaarden waarbinnen sociaal professionals werken.
Een effectieve, mensgerichte werkrelatie dichtbij cliënten/inwoners en waarin professionals (kunnen) doen wat nodig is daarbij een belangrijk aandachtsgebied. Evenals het vergroten van kennis en inzicht in wat het actueel vakmanschap van professionals vraagt op thema's zoals samenlevingsopbouw en politiserend werken en collectief werken in en met de sociale basis. We sluiten aan bij enkele lerende praktijken in het programma Sociale basis en Passende ondersteuning en/of van de Werkplaatsen Sociaal Domein en organiseren (samen met hen) een breder, lerend netwerk. In het najaar van 2023 leggen we hiervoor de contacten en bepalen de inhoudelijke focus (bijvoorbeeld gericht op wat het vraagt om politiserend en collectief te werken of om aan te sluiten bij de energietransitie). Tegelijkertijd werken we aan meer inzicht en zichtbaarheid van de randvoorwaarden die nodig zijn, zoals een faciliterende en stimulerende werkomgeving, verminderen administratie- en regeldruk en continuïteit. In samenwerking met partners en organisaties in de praktijk ontwikkelen we bestaande instrumenten voor aanpak administratie en regeldruk door voor het sociaal domein.
- B. Werken aan bevordering van methodische professionaliteit.
In navolging van het pleidooi van De Mönnink gaan we na wat nodig en helpend is om dit te bevorderen. Daarbij gaan we ook na of een (levende) database van generieke en specifieke methoden voor uitvoerders in het sociaal domein hierbij gaat helpen en wat nodig is om die te realiseren. Afhankelijk van de uitkomsten zullen we dat in 2025 nader vormgeven.

Project: Met ervaringskennis werken

Doel 2024-2025

Dit project heeft tot doel ervaringskennis als kennisbron te emanciperen, zodat deze als (meer) gelijkwaardig wordt gezien in beleid en praktijk.

Resultaten 2024

- Betere vindbaarheid van kennis over de betekenis, waarde en inzet van ervaringskennis en ervaringsdeskundigheid.
- Beter begrip over hoe ervaringskennis en ervaringsdeskundigheid zo goed mogelijk benut kan worden, hoe ervaringsdeskundigen en andere professionals effectief kunnen samenwerken en inspirerende en goed overdraagbare kennisproducten om dat te doen.

Activiteiten 2024

- A. Het verder verstevigen van het kennisfundament. Daarbij gaat het om het systematisch verzamelen en publiek beschikbaar stellen van kennis over de betekenis, waarde en inzet van ervaringskennis en ervaringsdeskundigheid via het Ervaringskennisplein, dat Movisie samen met Valente, Mind en de

Vereniging voor Ervaringsdeskundigen aan het inrichten is. Ook gaan we verder met het verzamelen, ontsluiten en bevorderen van de benutting van (collectieve) ervaringskennis op concrete onderwerpen, zoals eenzaamheid en huiselijk geweld via Ervaringsvraagstukken.nl. Belangrijke aandachtspunten bij deze relatief nieuwe loten aan het kennisfundament zijn het vergroten van de bekendheid en benutting daarvan.

- B. Het met de praktijk leren en bevorderen van een effectieve samenwerking tussen ervaringskennis/ervaringsdeskundigheid en andere kennisbronnen en professionals, zoals sociaal werkers, beleidsmakers en onderzoekers. We continueren de lerende praktijken over benutting van ervaringskennis en ervaringsdeskundigheid en de samenwerking met andere professionals in de praktijk. En we starten een brede lerende gemeenschap van beleidsmakers en ervaringsdeskundigen, waarbij we werken met online en offline werkvormen (zoals workshops, webinars en wellicht een vraagbaakvoorziening om van elkaar te leren).

3 KENNISINFRASTRUCTUUR SOCIAAL DOMEIN⁷ - DOORLOPENDE ACTIVITEITEN

Movisie werkt aan een kennisinfrastructuur waarin de beschikbare kennis wordt geborgd, ontsloten en breed wordt verspreid. Movisie bundelt kennis uit beleid, praktijk en onderzoek en stelt die via tal van online en offline kanalen gratis voor iedereen beschikbaar. Daardoor dragen we eraan bij dat kennis blijft stromen en zo goed mogelijk wordt benut. We zorgen dat kennis op meerdere manieren en plaatsen wordt aangeboden, zodat we altijd onze doelgroepen op het juiste moment weten te bereiken. Waar de teksten van de vijf programma's zicht geven op waar en hoe wij impact willen realiseren (duurzame positieve verandering voor mensen in kwetsbare posities), gaat het in dit hoofdstuk primair om de algemene opzet en ontwikkeling van de kennisinfrastructuur. Wat doen we en hoe doen we dat? In de activiteiten die we beschrijven in dit hoofdstuk zit ook de flexibiliteit om in te kunnen spelen op de actualiteit.

Ten opzichte van het huidige en de eerdere werkprogramma's, hebben we een aantal activiteiten herschikt. In de programma's werken wij aan projecten, die per definitie een tijdelijk karakter hebben. In eerdere werkprogramma's benoemden we in deze programma's echter ook activiteiten die wij als kennisinstituut duurzaam zullen blijven uitvoeren. Die horen eigenlijk niet in (per definitie tijdelijke) programma's. De meest bekende voorbeelden daarvan zijn de databank Effectieve sociale interventies en de Wat werkt dossiers, die voorheen in het programma Effectiviteit en Vakmanschap waren ondergebracht. Door hen onder te brengen in het algemene hoofdstuk Kennisinfrastructuur is bovendien duidelijker dat het hier om activiteiten gaat die relevant zijn in relatie tot alle programma's. In al die programma's wordt immers gewerkt aan het ophalen van nieuwe kennis en het bevorderen van benutting van bestaande kennis over specifieke sociale vraagstukken.

Onze activiteiten

A Kennisfundament

Wij ontlenen onze autoriteit aan ons kennisfundament. De kennis die wij verzamelen, verrijken, valideren en verspreiden wordt hier geborgd en up-to-date gehouden. De urgentie en aandacht voor specifieke vraagstukken verandert in de tijd, maar het is van belang over de volle breedte van het sociaal domein kennis te onderhouden en ontsluiten. Onder de noemer van Kennisfundament voeren wij de volgende activiteiten uit.

- In de Wat Werkt dossiers bundelen en ontsluiten we thema-gewijs relevante kennis over werkzame elementen en mechanismen en bieden die aan in vormen die passen bij de doelgroep en context van het gebruik. We bekijken jaarlijks over welke kwesties behoefte is aan een nieuw dossier en zorgen ervoor dat waar nodig bestaande dossiers worden geüpdatet. De Wat Werkt dossiers waren van oorsprong alleen gebaseerd op wetenschappelijke kennis. In 2022-2023 zijn we begonnen ze te

⁷ In de verdere uitwerking, de concretisering en de uitvoering van de hieronder merendeels globaal beschreven projecten en activiteiten ziet Movisie er nauwgezet op toe dat haar activiteiten de mededinging niet kunnen verstoren, zoals beschreven aan het begin van hoofdstuk 1 van dit Werkprogramma, onder 'Kennis van en voor iedereen'. De enige uitzondering hierop is het Tijdschrift Sociale Vraagstukken, dat als onderdeel van het Platform Sociale Vraagstukken (project Debatten en Visievorming, pagina 35) wordt uitgebracht.

verrijken met ervaringskennis, hetgeen we zullen voortzetten. In 2024 starten we met verrijking van de dossiers met professionele kennis. De feiten en cijfers die tot nu toe in deze dossiers werden opgenomen gaan we met ingang van 2024 onderbrengen in de themadossiers op de website, waardoor ze makkelijker vindbaar zijn.

- Effectieve sociale interventies. Het doel hiervan is kwaliteitsverbetering en benutting van sociale interventies, zodat de sociale vraagstukken waar inwoners in een kwetsbare positie mee te kampen hebben effectief worden aangepakt. Daartoe rusten we interventie-eigenaren toe om hun interventie goed te beschrijven en te onderbouwen en hen waar mogelijk te begeleiden naar opname in de databank Effectieve Sociale Interventies. Aangezien dat niet voor alle aanpakken in het sociaal domein mogelijk is (bijvoorbeeld vanwege het karakter van de aanpak of het ontbreken van middelen of motivatie bij de ontwikkelaars) besteden we ook aandacht aan andere manieren waarop de kennis over die aanpakken verbeterd en ontsloten kan worden. Movisie participeert in het Samenwerkingsverband Erkenning van Interventies, waarin ook het Nederlands Jeugdinstituut, Nederlands Centrum Jeugdgezondheid, Vilans, Centrum Gezond Leven, Trimbos Instituut en Kenniscentrum Sport en Bewegen actief zijn. We begeleiden interventie-eigenaren zodat zij hun interventies ter beoordeling kunnen voorleggen aan de erkenningscommissie (oordeel goed onderbouwd / effectief) of de praktijkbeoordelaars (oordeel: goed beschreven). We ondersteunen de onafhankelijke erkenningscommissie en het panel van praktijkbeoordelaars. We ontsluiten positief beoordeelde interventies via de databank, artikelen op de Movisie-website en via andere kanalen.
- Trends in de uitvoering. Om zicht te houden op welke vraagstukken en knelpunten spelen in de praktijk en beleid en wat dat betekent voor wat Movisie als kennisinstituut te doen heeft, houden wij zicht op trends in de uitvoering (beleid en praktijk). Daarbij bundelen en ontsluiten we kennis uit andere bronnen en voeren (meestal samen met anderen) peilingen uit. Voorbeelden zijn de peiling over sociale (wijk)teams, die onder sociaal werkers en de flitspeiling over het VN-verdrag Handicap. We stemmen af wanneer en onder welke groepen hoe peilingen worden uitgezet, voeren die uit en verspreiden de resultaten via tal van kanalen.
- Fundamentele kennisvragen. Bij ons werk als kennisinstituut spelen diverse fundamentele kennisvragen, waarover verdieping nodig is voor het bevorderen van effectieve en vakkundige ondersteuning van mensen in kwetsbare posities. Het gaat om uiteenlopende kwesties. Voorbeelden zijn; de wijze waarop en de waardering van kwalitatief onderzoek bij het beoordelen van de effectiviteit van interventies; het denken en de discussie over nut, noodzaak en (on)mogelijkheid van evidence based practice in het sociaal domein; hoe gelijkwaardige benutting van de drie kennisbronnen goed vorm kan krijgen en met name de vraag hoe ervaringskennis meer recht kan worden gedaan ('epistemic justice'). We verdiepen ons in de kennis hierover bij experts en in de literatuur, vertalen en verspreiden de inzichten via diverse kennisproducten.
- Methodisch kenniswerken. Als Movisie willen wij leerprocessen versnellen. Dat doen we op tal van manieren. We leren daarover en verbeteren onszelf en verspreiden de inzichten zodat ook anderen daarvan kunnen profiteren. Het gaat bijvoorbeeld om kennis over verschillende vormen van lerende praktijken en wat daarbij werkt, het vergroten van (zicht op) onze outcome als kennisinstituut, en vragen over wat werkt bij kennistransfer.
- Algemene kennisfunctie en themadossiers (zie bijlage 3). Via onze projecten spelen we in op vragen uit beleid en praktijk en verspreiden we kennis, maar ook los van die projecten komen er regelmatig korte vragen bij ons binnen en is het nodig onze themadossiers up-to-date te houden. We investeren in het verzamelen en ontsluiten van feiten en cijfers via onze (vernieuwde) website.

B Online en offline kennisplatforms

Voor het verspreiden en bevorderen van de benutting van onze kennis(producten) is het ontwikkelen en uitvoeren van een goede communicatiestrategie noodzakelijk. Daaruit vloeien verschillende activiteiten voort.

- Zorgen voor aantrekkelijke, praktijk- en doelgroepgerichte content, die we verspreiden via de Movisiesite en andere websites die wij in beheer hebben (zoals huiselijkgeweld.nl) en onder de aandacht brengen via de Movisie mail. We optimaliseren de content op de sites door te monitoren en te evalueren hoe en hoe vaak die wordt gevonden en gebruikt.
- We bedienen grote groepen gebruikers en stakeholders op maat via verschillende kanalen (social media, kennislijn, fora etc.)
- Via ons magazine Movisies verspreiden we kennis over actuele kwesties om daarmee sociaal professionals, actieve burgers en andere betrokkenen te voorzien van actuele inzichten en kennisproducten.
- We zorgen voor een goed functionerende informatie-infrastructuur.

C Debatten en visievorming

Met verschillende activiteiten leveren we een bijdrage aan het publieke debat en reflectie en toepassing en gebruik van de beste kennis in het sociaal domein door professionals, beleidsmakers, burgers en wetenschap. Door actuele en onderbouwde kennis terug te laten komen in inhoudelijk debat willen we professionals, vrijwilligers, ambtenaren, bestuurders, beslissers en andere stakeholders in het sociaal domein inspireren en ondersteunen bij de aanpak van de vraagstukken in hun werk, en daarmee bij de versterking van de uitvoering en de kracht van het sociaal domein. Concreet gaat het om de volgende clusters van activiteiten.

- Valorisatie van kennis voor praktijk, beleid en publiek, onder meer via de talkshow '360 graden' en door het opstellen van een of twee kennissyntheses.
- Stimuleren van visievorming via het organiseren van enkele jaarlijkse lezingen en bijeenkomsten (Participatielezing, Eindejaarsbijeenkomst) en door aan te sluiten bij bijeenkomsten van anderen, zoals de Agenda van het sociaal werk.
- Platform Sociale Vraagstukken. Dagelijks publiceren we actuele, spraakmakende artikelen (vooral van derden) op socialevraagstukken.nl. Vier keer per jaar brengen we het Tijdschrift voor Sociale Vraagstukken uit en één keer een agenderend jaarboek – dit alles in samenwerking met wetenschappers en een externe redactie. Periodiek uitbrengen van podcasts, in samenwerking met de Nederlandse Sociologische Vereniging.
- Netwerk Associate members. Via dit netwerk vindt structurele dialoog plaats tussen beleidsmakers, uitvoerende sociaal professionals, ervaringsdeskundigen en Movisie. Dit netwerk biedt de deelnemers de mogelijkheid om kennis en ervaringen van Movisie en de deelnemers actief uit te wisselen en biedt input voor ons werk. We organiseren jaarlijks enkele fysieke en online bijeenkomsten.

D Ondersteuning van de Werkplaatsen Sociaal Domein

De Werkplaatsen Sociaal Domein (WSD) zijn actief op regionaal niveau. Zij werken structureel samen op landelijk niveau in een associatie, waarbij ook de landelijke kennisinstututen participeren. Movisie ondersteunt deze associatie.

- We ondersteunen de voorzitter en het kernteam en organiseren landelijke overleggen van de werkplaatsen.
- We ondersteunen de diverse themawerkgroepen, onder meer via bijeenkomsten.
- Het organiseren en mede-uitvoeren van het jaarlijkse symposium van de werkplaatsen.
- Ondersteunen bij landelijke communicatie en kennisverspreiding.

E Versterking samenwerking landelijke kennisinfrastructuur en gemeenten

Voor het versnellen van leerprocessen en de transformatie van het sociaal (en zorg)domein is een stevige kennisinfrastructuur nodig, waarbij het nodig is goed samen te werken met de verschillende kennisinstituten over de domeinen, met organisaties van en voor gemeenten (VNG, G40, Platform Sociaal Domein en met branche- en belangenorganisaties. We stemmen onze werkzaamheden op elkaar af en bevorderen goede samenwerking.

Na vaststelling van dit werkprogramma zullen er ongetwijfeld actuele kwesties zijn die om inzet van Movisie vragen. Daarvoor reserveren we budget, dat in het eerste kwartaal van het jaar – in samenspraak met VWS – wordt toebedeeld.

Activiteiten zijn:

- Voortzetting van de samenwerking met de partners van de Kennisalliantie Maatschappelijke Zorg en Ondersteuning (KAMZO) op vraagstukken die breed in het sociaal domein spelen, zoals de beweging van zorg naar welzijn en beter aansluiten bij wat mensen echt nodig hebben.
- Kennisuitwisseling en afstemming met gemeenten (VNG, G40, Platform Sociaal Domein).
- Toedeling van het flexibel budget, o.a. activiteiten in aansluiting op de ambities van GALA.

BIJLAGE 1 - GEZOND EN ACTIEF LEVEN AKKOORD (GALA) EN HET WERKPROGRAMMA

Inleiding

In hoofdstuk twee zijn per programma de inhoudelijke prioriteiten en projecten benoemd waar we de komende twee jaar op focussen. In deze bijlage geven we weer hoe deze bijdragen aan de op opgave van het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA (zie bijlage 1):

Het GALA heeft als doel het bereiken van een gezonde generatie in 2040. Verschillende thema's en akkoorden zijn aan elkaar verbonden, met als doel een integrale visie en aanpak op die thema's die bijdragen op het gebied van preventie, gezondheid en een stevige sociale basis. Het akkoord stelt op de verschillende thema's doelen:

- a. *Terugdringen van gezondheidsachterstanden*
- b. *Een gezonde fysieke leefomgeving die uitnodigt tot bewegen en ontmoeten*
- c. *Het versterken van (de verbinding met) de sociale basis*
- d. *Een gezonde leefstijl*
- e. *Versterken van de mentale weerbaarheid en mentale gezondheid*
- f. *Vitaal ouder worden*
- g. *Domeinoverstijgende inzet vanuit een regionale preventie-infrastructuur*

De raakvlakken met het werkprogramma zien we het sterkst bij het derde doel 'Versterken van (de verbinding met) de sociale basis'. Maar ook versterken van mentale gezondheid en vitaal ouder worden zijn thema's waarop de activiteiten in het werkplan zich direct of indirect richten. Daarnaast zijn domeinoverstijgend samenwerken, een integrale aanpak, co-creatie met stakeholders (inwoners en uitvoeringsorganisaties) voor GALA relevante vraagstukken die terug komen in dit werkplan.

GALA en de programma's van Movisie

Movisie draagt graag met kennis bij aan het versnellen van de beweging 'naar voren' uit het GALA: van zorg naar welzijn, van individueel naar collectief. Dat zien we terug in de volgende programma's:

Passende ondersteuning

Om de beweging van individuele ondersteuning naar meer ondersteuning in de buurt (collectief) te faciliteren of daarop aan te sluiten, is kennis nodig over hoe het collectief en preventief werken gestimuleerd kan worden en wat daarbij werkt. Maar er is ook kennis nodig over wanneer en hoe collectieve activiteiten passend zijn en aansluiten bij de behoeften, wensen en mogelijkheden van mensen. Waar relevant voor het GALA delen we deze kennis met gemeenten en hun uitvoeringspartijen.

Om mensen in een kwetsbare positie passende ondersteuning te bieden is inzet nodig op domein overstijgend werken in het brede sociaal domein. We leren samen met gemeenten en partijen uit het sociaal domein en andere domeinen hoe we de domeinen met elkaar kunnen verbinden en wat ervoor nodig is om het te doen slagen. Vanuit het GALA is de verbinding met Kunst en Cultuur, Sport, ruimtelijk domein, openbare gezondheidszorg (preventie). We zoeken daarop samenwerking met relevante kennispartners uit het afstemmingsoverleg GALA, onder regie van de VSG/VNG.

Sociale basis

In het programma Sociale basis zetten we een eerste stap om het huidige discours over maatschappelijke vraagstukken – en breder het publieke gesprek - te voeden over de sociale basis. Wat zeggen we in beleid, programma's en akkoorden, waaronder GALA? In het ideale geval worden uitdagingen van groepen mensen immers zo tijdig mogelijk onderkend en zo dichtbij, licht en kort mogelijk in de eigen woon- en leefomgeving aangepakt. Wat weten we uit onderzoek en praktijk over de haalbaarheid daarvan? We zoomen daarbij in op betekenisvol contact en voorzien beleidmakers en professionals van handzame inzichten die zij ook kunnen

gebruiken i.h.k.v. het GALA. Daarnaast voorzien we beleidsmedewerkers bij gemeenten van kennis over het horen van de stem van de inwoner. Dit is een belangrijk element in de plannen en uitvoering van het GALA waar veel gemeenten zoekende zijn hoe dit te doen. Movisie heeft voor gemeenten veel kennis te bieden heeft op dit terrein, onder andere via de kennisdossiers. Tenslotte maken we kennis over in- en uitsluiting toepasbaar voor de praktijk, aan de hand van het diversiteitsvlechtwerk. Dat wordt niet zozeer een expliciet doel of activiteit in het GALA maar is wel een belangrijk aandachtspunt opdat ook de stem van de minder voor de hand liggende groepen mensen worden gehoord.

Bestaanszekerheid en waardevol werk

Indirect raken de activiteiten uit het programma Bestaanszekerheid en waardevol werk aan het GALA. We weten dat inwoners die te maken hebben met bestaansonzekerheid minder mogelijkheden hebben om gezond te leven. Het programma schenkt aandacht aan de bijdrage van al die verbanden in de sociale basis die zich richten op participatie en inclusie. Dat is voor gemeenten veelal een blinde vlek. We delen deze kennis ook in het kader van het GALA.

Effectiviteit en vakmanschap

In 2024 besteden we aandacht aan de competenties van sociale professional in beleid en uitvoering. Zij hebben een slag te maken wat betreft het samenwerken met inwoners/cliënten, waarbij de vraag en oplossingen van mensen leidend zijn en niet het aanbod en de procedures van organisaties. Zeker ook gezien de GALA en IZA, waarbij toenemend ondersteuning in de sociale basis gevonden moet worden en waarbij sociaal professionals een belangrijke rol hebben in het faciliteren van deze beweging.

Kennisinfrastructuur Sociaal Domein

Het budget bij Kennisinfrastructuur Sociaal domein biedt ruimte, in overleg met het ministerie van VWS, activiteiten op te pakken die aansluiten op de ambities van het GALA.

Tot slot

Op vele manieren raakt het Gezond en Actief Leven Akkoord aan de activiteiten uit het werkprogramma. Movisie draagt graag bij aan de beweging naar een sociale benadering van zorg, waarin een sterke sociale basis kan bijdragen aan een gezonde generatie in 2040.

BIJLAGE 2 - FINANCIËEL OVERZICHT PROGRAMMA'S EN PROJECTEN

Programma	Projecten		<i>begroot x1000</i>
Passende ondersteuning			
	Aan de slag conform wat werkt bij toegang tot en uitvoering van passende ondersteuning in de praktijk		453
	Voorbij de vrijblijvendheid van domeinoverstijgend samenwerken		223
	Passende ondersteuning in de wijk met de sociale basis		195
		Subtotaal	870
Sociale basis			
	Nieuw narratief voor het sociaal domein		124
	Stimuleren betekenisvol contact		283
	Bewoners en invloed		289
	Inclusieve samenleving		290
		Subtotaal	986
Sociale stabiliteit			
	Grip op polarisatie en grensoverschrijdend gedrag		304
	Grensoverschrijdend gedrag online		115
		Subtotaal	419
Bestaanszekerheid en waardevol werken			
	Op weg naar een zeker bestaan en waardevolwerken		638
		Subtotaal	638
Effectiviteit en vakmanschap			
	Met ervaringskennis werken		363
	Vakkundig werken		318
	Effectief werken		226
		Subtotaal	907
Kennisinfrastructuur sociaal domein - doorlopend			
	Kennisfundament		2132
	<i>Wat Werkt dossiers</i>		
	<i>Effectieve Sociale Interventies</i>		
	<i>Trends in uitvoering</i>		
	<i>Fundamentele kennisvragen</i>		
	<i>Methodisch kenniswerken</i>		
	<i>Algemene kennisfunctie - kennis op thema's onderhouden</i>		
	Online en offline kennisplatforms		610
	Debatten en visievorming (incl Associate Members)		833
	Ondersteuning van de Werkplaatsen Sociaal Domein		199
	Versterking samenwerking landelijke kennisinfrastructuur en gemeenten		804
		Subtotaal	4578

BIJLAGE 3 - OVERZICHT THEMADOSSIERS

- Basisvaardigheden
- Bestaanszekerheid en waardevol werken
- Burgerparticipatie
- Cliëntondersteuning
- Dementie
- Digitale samenleving
- Discriminatie
- Eenzaamheid
- Eigen regie
- Ervaringsdeskundigheid
- Grensoverschrijdend gedrag
- Huiselijk en seksueel geweld
- Inclusie en diversiteit
- Informele zorg
- Integraal werken in de wijk
- Jongvolwassenen
- Kunst in zorg en welzijn
- Lhbtqi+ emancipatie
- Maatschappelijke zorg
- Ouderen
- Polarisatie
- Professionalisering
- Professionele besluitvorming
- Sturen op kwaliteit en outcome
- Toegang
- Versterken sociale basis
- Vluchtelingen
- Vrijwillige inzet
- Wat werkt in de sociale sector